

3

2008 DESEMBER
ÅRGANG 22

ARBEIDSLIV I NORDEN

TIDSSKRIFT OM ARBEIDSMARKED OG ARBEIDSMILJØ

TEMA:
Norden – robust når
krisen rammer

Krise og nyorientering

Traumatiske kriser følger ofte en utvikling gjennom fire faser: sjokk, reaksjon, bearbeiding, nyorientering. Det er et individuelt reaksjonsmønster, men en organisasjon eller et samfunn består av individer og følger samme utvikling, sier Angeles Bermudez-Svankvist i Portrett. 1. september begynte hun som generaldirektør i svenske Arbetsförmedlingen. Da var arbeidsledigheten så vidt på vei opp. Det kom ikke uventet. Men at finanskrisen skulle ramme i et omfang vi ennå ikke kan overskue, kom brått som lynet.

"Ministermøte ved krisens opptakt" gir innsikt i den uoversiktlige situasjonen som var da, men også hvordan nordiske kolleger har nytte av samarbeidet med hverandre. "Lavaldommen" er et eksempel på at felles utfordringer finner ulike nasjonale løsninger, men der problematikken likevel er så lik at samarbeid er nyttig, for eksempel i forhold til EU.

Tema "Norden - robust når krisen rammer" viser hvordan krise, uro og økonomisk tilbakeslag brer seg, blir håndtert og leder til nyorientering. "Samverkan för nya jobb" er et eksempel på at når vi utfordres som verst, fungerer Norden best. "Krisen lättare hantera med nordisk modell" viser at styrken ved de nordiske modellene er et bredt samarbeid mellom partene i arbeidslivet og myndighetene, som både kan sikre trygghet og fleksibilitet i vanskelige tider.

Det er når krisen rammer at vennskap utfordres. Da Islands siste storbank kastet kortene, ble Island raskt møtt med verbal støtte fra sine nærmeste naboland. Nå foreligger resultatet i hard valuta.

Norden har gode tradisjoner, også når det gjelder samarbeid om forskning. Hver for seg er landene små, men når forskere fra flere land går sammen, gir det ekstra verdi og tyngde. Under vignetten "Forskning" legger Bjørg Aase Sørensen vekt på betydningen av det nordiske forskningssamarbeidet på arbeidsmiljøfeltet.

"Jeg er ganske dyktig til å håndtere kriser", sier Angeles Bermudez-Svankvist: I Arbetsförmedlingen er troppene samlet og en nasjonal beredskapsorganisasjon som gir bedre oversikt over situasjonen, er på plass. Organisasjonen er beredt til en nyorientering for å få permitterte raskt i jobb, og dem som står utenfor inn i arbeidsmarkedet. Men det er spådd at krisen vil vare et par år, før det snur i 2011.

Nå gjenstår det å se om det går sånn, og om gjennomføringen av de gode intensjonene blir god nok.

Kjære leser

Nordisk embetsmannskomiteé for arbeidsliv, Nordisk Ministerråd, som finansierer utgivelsen av "Arbeidsliv i Norden", har bestemt at tidsskriftet skal legges ned. Komiteéen vil i stedet satse på elektroniske nyhetsbrev og et magasin på Internett. Tidsskriftet du nå holder i hånden, er derfor det siste på papir. Redaksjonen takker hjertelig for følget så langt, og ønsker velkommen til en spennende nordisk nysatsing på Internett.

Så, kjære leser,

se hva som skjer - følg med på www.norden.org

Ny nettside vil bli offentliggjort i februar 2009.

Berit Kvam

Utgiver: Arbeidsforskningsinstituttet, Oslo, på oppdrag fra Nordisk embetsmannskomiteé for arbeidsliv, Nordisk Ministerråd.
 Opplag: 4.000. Ansvarlig redaktør: Berit Kvam, Arbeidsforskningsinstituttet. Grafisk produksjon: Offset Forum AS, Oslo.
 Dato: desember 2008.

Redaksjonen:	Telefon:	Fax:	E-post:
Berit Kvam, redaktør	+47 95 77 71 41	+47 22 56 89 18	berit.kvam@afi-wri.no
Björn Lindahl, journalist	+47 22 24 50 74	mobil: +47 92 41 78 28	bjorn.lindahl@afi-wri.no
Solveig Hæreid, redaksjonsassistent	+47 48 29 08 51	+47 22 56 89 18	solveig.haereid@afi-wri.no

Adresse til redaksjonen: Arbeidsforskningsinstituttet: Postboks 6954 St. Olavs plass, NO-0130 Oslo. Internet: www.afi-wri.no

Adresse til Nordisk Ministerråd: Store Strandstræde 18, DK-1255 København K. Internet: www.norden.org

4-7

NYHETER

- Efter Lavaldommen: Danmark och Sverige måste ändra sina lagar
- Tjänstedirektivet: Känslig fråga - men Norge säger ja
- Arbejde i Danmark - Workindenmark søger udenlandsk arbejdskraft

8-10

INNSIKT

- Ministermøte ved krisens opptakt
- Av Berit Kvam

11-20

TEMA Norden - robust når krisen rammer

- Samverkan för nya jobb
- Finland: Grubboom med frågetecken
- Vi står ved et vendepunkt - Nu strømmer folk i Danmark ind i A-kasserne igen
- Island: Når bilar blir till kontanter
- Krisen lättare hantera med nordisk modell

21

SKRÅBLIKK

- Det har varit ett år fylt av jubileer i Finland
- Av Jeanette Björkqvist

22-23

FORSKNING

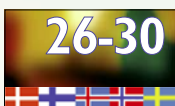
- Den bästa forskningen griper tag i människorna
- Björg Aase Sørensen intervjuet av Björn Lindahl

24-25

PORTRETT

- Hun brenner av forelskelse - til jobben
- Arbetsformidlingens generaldirektør Angeles Bermudez-Svankvist
- intervjuet av Berit Kvam

26-30

NORDEN RUNDT

- Informasjon fra myndighetene

31

SISÄLTÖ

Redaksjonsråd:
NMR Lars Djernæs, Arbeidsliv
DK Marianne Poulsen, Beskæftigelsesministeriet
FIN Caroline Haga, Arbets- och näringsministeriet
Jessica Gustafsson, Social- och hälsovårdsministeriet
IS Margrét Gunnarsdóttir, Arbejdsdirektoratet
NO Finn Ola Jølstad, Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Marianne Pedersen, NAV, Arbeids- og velferdsdirektoratet
Odd Einar Johansen, Direktoratet for Arbeidstilsynet
SE Ann Zachrisson Nilsson, Arbetsmarknadsdepartementet
Mats Silvell, Arbetsförmedlingens huvudkontor
Matts Rydin, Arbetsmiljöverket

Telefon:
+45 33 96 03 60
+45 72 20 50 23
+358 1060 48042
+358 9160 73124
+354 515 4800
+47 22 24 83 65
+47 21 07 02 48
+47 41 63 27 36
+46 84 05 13 37
+46 8586 06075
+46 8730 9355

Fax:
+45 33 93 35 72
+45 33 14 31 08
+358 1060 48059
+358 9160 74328
+354 511 2520
+47 22 24 95 49
+47 21 07 00 01
+47 73 19 97 01
+46 84 11 93 48
+46 8586 06032
+46 8730 9010

E-post:
idj@norden.org
lmp@bm.dk
caroline.haga@tem.fi
jessica.gustafsson@stm.fi
margret.gunnarsdottir@vmstis.foj@aid.dep.no
marianne.pedersen@nav.no
odd.einar.johansen@atil.no
ann.zachrisson-nilsson@employment.ministry.se
mats.silvell@arbetsformedlingen.se
matts.rydin@av.se

Efter Lavaldomen: Danmark och Sverige måste ändra sina lagar

Den nordiska arbetsmarknadsmodellen är satt under press efter några uppmärksammade utslag från EU:s domstol. Kärnfrågan gäller hur fri rörlighet för företag och arbetskraft ska kunna kombineras med facklig kamp mot social dumpning.

Text och foto: Bengt Rolfer

I fokus står särskilt den så kallade Lavaldomen, som handlar om det lettiska byggföretaget Lavals bygge av en skola i Vaxholm. Svenska Byggnadsarbetareförbundet försatte bygget i blockad och krävde svenskt kollektivavtal – en aktion som EU:s domstol i Luxemburg underkände.

- Det är märkligt, säger Jon Erik Dølvik, på forskningsstiftelsen Fafo i Oslo. Den nordiska modellen hyllas av EU-ledarna på toppmöte efter toppmöte. Sedan kommer EU-domstolen och beskär en av modellens centrala förutsättningar, nämligen konflikträten. Då rubbas ju hela den maktbalans som är inbyggd i den nordiska modellen.

Men domstolens utslag är tydligt och tvingar nu Sverige till en lagändring. Man anvisar ett par olika sätt att leva upp till utstationeringsdirektivets krav på arbetsvillkor för

utländsk personal. Ett sätt är lagstiftning om minimilöner, ett annat är lag om allmängiltigförklaring av kollektivavtal.

Både Danmark, som också tvingas ändra sin lagstiftning, och Sverige vill helst kunna fortsätta tillämpa kollektivavtalsmodellen i någon form. Finland och Norge berörs i mindre utsträckning, eftersom där redan finns lagar om allmängiltigförklaring.

I Sverige ser arbetsmarknadens parter med spänning fram emot den 15 december. Då ska regeringens utredare Claes Stråth avslöja hur han vill lösa upp den här knuten.

Stora motsättningar

Utredningen har kantats av motsättningar mellan fackliga organisationer och arbetsgivare. Exempelvis har flera framstående arbetsgivarföreträdare krävt lagstiftning om minimilöner – något som är främmande för svensk tradition.

De svenska parternas agerande står i skarp kontrast till hur man har löst frågan i Danmark. Där enades regeringen och arbetsmarknadens parter snabbt om innehållet i en ny lag som folketinget kommer att anta före jul.

Den danska lösningen innebär i korthet att utländska (och danska) företag måste följa det mest representativa och landsomfattande

kollektivavtalet i branschen. Avtalen måste tydligt ange en lägsta lön. Om företagen inte lever upp till dessa villkor ska facket kunna ta till stridsåtgärder.

Enligt Søren Kaj Andersen, chef för Forskningscentret för arbetsmarknads- och organisationsstudier (FAOS) vid Köpenhamns universitet, råder det inget tvivel om att det nya lagförslaget blir antaget.

- Alla centrala aktörer har blandat blod på att det är så här man ska hantera frågan. På det här sättet anpassar man kollektivavtalssystemet till en ständig djupare integration i Europa, samtidigt som man håller fast vid förhandlingssystemets kärna.

- Vissa jurister tvivlar dock på att den här lösningen håller och ser en risk för att det kan komma upp ett

danskt "Laval-mål" där EU:s domstol får pröva även den här lösningen.

Skillnad i hanteringen

Det finns också en viktig skillnad mellan hur Danmark och Sverige har hanterat frågan, påpekar Søren Kaj Andersen. I Danmark försökte arbetsgivare, fackliga organisationer och regeringen så fort som möjligt enas om en lösning, medan parterna i Sverige snarast hamnat på kollisionkurs.

- I Danmark visade parterna entydigt att de ville bevara systemet, medan man i Sverige inte fått något gemensamt erkännande av att "nu ska vi fixa det här".

Den danska lösningen hyllas även av Niklas Bruun vid Helsingfors universitet, som tidigare var professor i arbetsrätt vid det svenska Arbetslivsinstitutet.

- Jag tror att den danska modellen uppfyller målsättningarna i utstationeringsdirektivet, nämligen konkurrens på lika villkor, att tjänsteföretag inte ska missgynnas och att de kan komma in på arbetsmarknaden utan för mycket besvär.

Niklas Bruun ser det som önskvärt att Sverige hamnar på en liknande lösning.

- Om två länder gemensamt konstaterar att detta är en rimlig modell så står man starkare inom EU än om Sverige skulle säga att den danska lösningen inte duger. Då öppnar man fronten igen. Jag tror det är viktigt med ett nordiskt samarbete för att

på allvar se till att förhindra social dumpning och samtidigt se till att företag kan konkurrera på lika villkor.

Niklas Bruun har svårt att förstå vad de svenska arbetsgivarna har emot en sådan lösning. Kanske spelar det in att Svenskt Näringsliv var aktivt i Lavalprocessen och stödde det lettiska företaget, spekulerar han. Svenskt Näringsliv har ju också förklarat sig nöjd med domen.

Radikalt steg

- Kanske tycker de att kollektivavtal är gammaldags och vill gå på en minimilönelinje. Men lagstiftade minimilöner går ju emot allt vad den svenska modellen står för. Staten ska inte blanda sig i lönepolitiken. Om de svenska arbetsgivarna går på den linjen tar man ett väldigt radikalt steg bort från den svenska modellen.

Niklas Bruun tror dock inte att det kommer att gå så. Han påpekar att det i direktiven till Claes Stråths utredning sägs att den svenska arbetsmarknadsmodellen i så stor utsträckning som möjligt ska kunna tillämpas även i förhållande till utstationerade arbetstagare.

- Då har jag svårt att tro att man landar i ett minimilönesystem. Det är knappast i linje med Sven Otto Littorins och de andra i den svenska regeringens ideologi att staten ska börja sätta löner.

För Finlands vidkommande ställer Lavaldomen inte till några direkta problem, eftersom man sedan 1971 har en lag om allmängiltigförklaring av kollektivavtal.

- Det innebär att även icke-organiserade arbetsgivare är tvingade enligt lag att tillämpa de kollektivavtal som gäller allmänt i en bransch, förklarar Niklas Bruun.

De svenska och danska fackföreningarna är skeptiska till allmängiltigförklaring. De befäradar att man därmed skulle få en massa "fripassagerare" utan facklig medlemskap, vilket på sikt skulle försvaga den fackliga styrkan.

Finland och Norge nöjda

Både i Finland och Norge menar dock fackföreningarna att dessa förhågor inte har besannats, tvärtom har medlemstalen där ökat när dessa lagar införts. Inte heller Norge berörs direkt av Lavaldomen, trots att man enligt EES-avtalet ska följa domar och direktiv från EU. Redan i samband med att EES-avtalet tecknades 1994 fick Norge en lag om allmängiltigförklaring. Efter att ha fungerat väl börjar nu denna lag ifrågasättas av de norska arbetsgivarna. I samband med att den statliga Tariffnämnden nyligen allmängiltigförklarade avtalet i varvs- och offshoreindustrin uppstod en tvist. Näringslivets huvudorganisation (NHO) anser att avtalet blivit alltför långtgående och överväger nu hur man ska gå vidare. Samtidigt ger Jon Erik Dølvik, som ansvarar för arbetslivsforskningen på forskningsstiftelsen Fafo, ett exempel på att systemet fungerat väl inom norsk byggsektor. I dag är en fjärdedel av medlemmarna i Byggfackets Osloavdelning polacker och omfattas av en lagfäst minimilön på 126 kronor i timman. Dølvik har en stark tilltro till att den nordiska arbetsmarknadsmodellen kommer att överleva även de nuvarande prövningarna. Ett av modellens främsta kännetecken är just att parterna på arbetsmarknaden under årens lopp har förmått anpassa sig till vad som händer i omvärlden.

- Därför tror jag att man kommer att klara även denna utmaning. Ett av de största hoten är om man stirrar sig blind på hur det varit tidigare och inte förmår ändra sig, säger Jon Erik Dølvik.

FAKTA

DANMARK

Regering och arbetsmarknadens parter har i bred enighet kommit överens om förslag till ändring av utstationeringslagen för att tillmötesgå EU-domstolens krav i Lavaldomen. Den nya lagen antas av folkettingen före jul.

FINLAND

Finland har sedan 1971 en lag om allmängiltigförklaring av kollektivavtal och behöver därför inte ändra lagen efter Lavaldomen. Systemet verkar oomstritt.

NORGE

Norge har också sedan 1994 en lag om allmängiltigförklaring av kollektivavtal. Det norska facket gillar systemet, men arbetsgivarna i NHO ifrågasätter det. Några av NHO:s förbund vill ha lagstiftade minimilöner i stället.

SVERIGE

En statlig utredning ska den 15 december lämna förslag till hur Sverige ska hantera Lavaldomen. Parterna är oeniga i frågan.

Tjänstedirektivet: Känslig fråga - men Norge säger ja

Norska LO kräver att regeringen använder sin reservationsrätt och inte inför EU:s tjänstedirektiv i norsk lag. Två av partierna i regeringskoalitionen stödjer LO, men i Stortinget är det majoritet för direktivet. Arbeiderpartiet tvingar därför igenom beslutet i regeringen mot Senterpartiets och SV:s röster.

Text och foto: Bengt Rolfer

Kravet har ett direkt samband med den senaste tidens domar från EU-domstolen (Laval med flera), som enligt LO innebär en allvarlig utmaning mot den sociala dimensionen i EU/EES-området. I skrivelsen till regeringen påpekar LO att domarna bidragit till en osäkerhet bland LO:s medlemmar om vilka fackliga aktiviteter som är tillåtna.

- Det är inget tvivel om att motståndet mot tjänstedirektivet har ökat i och med dessa domar. Detta är knutet till att det verkar vara EU:s domstol och inte de demokratiska organen i EU som styr politiken, säger LO-sekreteraren Tor-Arne Solbakken.

Tjänstedirektivet syftar till att underlätta fri rörlighet och anger vilka regler och villkor som ska gälla för tjänsteföretag som vill verka i andra länder. Det antogs i december 2006 och fick stöd av Europafacket, som efter en intensiv kampanj lyckats påverka innehållet. I exempelvis Sverige beskrevs det som en stor facklig framgång att man lyckades få igenom att den så kallade värdlandsprincipen – och inte ursprungslandsprincipen – ska råda. Det innebär att det gästande företaget ska följa de avtal och lagar som råder i det land man verkar.

Senast vid utgången av 2009 ska tjänstedirektivet vara infört i alla EU-länders nationella lagstiftning. Detta gäller även Norge och de andra EES-länderna.

Men EES-avtalet innehåller också en reservationsrätt. Denna har hittills aldrig använts, men nu vill alltså norska LO att den norska regeringen

inlägger sitt veto mot att införa direktivet.

Flera LO-förbund har aktualiserat det krav som LO-ledningen nu ställt sig bakom. Även två av regeringspartierna - Senterpartiet och Sosialistisk venstre – stödjer LO:s krav. Däremot har det uppstått en spricka mellan LO och Arbeiderpartiet.

- Det här är en het potatis i regeringen, säger Tor-Arne Solbakken.

Hur tror du att det kommer att gå?

- Ärligt talat tvivlar jag på att det går så långt som till en reservation. Kanske startas det processer för att vi ska få försäkringar på några av de områden vi pekat på, säger Solbakken.

Ett par centrala punkter är att tjänstedirektivet inte ska utföra ett hinder i arbetet mot social dumpning och att det norska systemet med allmängiltigförklaring av kollektivavtal kan bevaras och vidareutvecklas.

Wanja Lundby-Wedin som är ordförande i svenska LO, men också i Europafacket och i Nordens fackliga samorganisation, har förståelse för norska LO:s krav – dock utan att stödja det.

- I LO Norge har det hela tiden funnits en delad syn på tjänstedirektivet. Jag kan förstå att tveksamheten nu spås på med anledning av Lavaldomen. Ändå tycker jag inte att det är tjänstedirektivet man ska säga nej till. Vi tyckte det var en stor seger när vi fick bort ursprungs-

landsprincipen. Då blev tjänstedirektivet rätt okej. Vi trodde att vi var skyddade ända tills Lavaldomen kom, säger hon.

Fortfarande tycker Europafackets ordförande att det är rätt politik att säga ja till tjänstedirektivet, men i stället kräva att utstationeringsdirektivet ändras på tre punkter:

Det ska återställas till ett minimidirektiv som man inte får underskrida, men inget ska hindra att bättre villkor erbjuds.

Det ska tydligt skrivas in att direktivet syftar till likabehandling och att diskriminering av löntagare inte är tillåten.

Det ska också framgå att respekt ska visas för olika länders arbetsmarknadsmodeller.

EU-kommissionen har bett parterna på Europeanivå att försöka enas om innehållet i ett omarbetat utstationeringsdirektiv, men Wanja Lundby-Wedin bedömer chansen att lyckas som liten.

- Ansvaret måste ligga på kommissionen att lösa detta, säger hon.

Nyligen ställde sig Europaparlamentet bakom den svenska parlamentarikern Jan Anderssons rapport "utmaningar för kollektivavtalen", som stödjer den fackliga kritiken mot utstationeringsdirektivet.

- Det är klart att det har stor betydelse att en bred majoritet i Europaparlamentet ställt sig bakom rapporten. Det kan bidra till att få EU-kommissionen på bättre tankar, säger Wanja Lundby-Wedin.

Arbejde i Danmark

Workindenmark søger udenlandsk arbejdskraft

Den 3. oktober i år åbnede tre nye centre, som søger udenlandsk arbejdskraft til Danmark. De hedder "Workindenmark", og de ligger i Høje Tåstrup ved København, i Odense på Fyn og i Århus i Jylland. De indeholder en lang række tilbud til virksomheder, som vil rekruttere arbejdskraft fra udlandet og skal hjælpe udlændinge, som søger job i Danmark.

Tekst og foto: Anders Jakobsen

– Det handler om, at skaffe højt kvalificerede folk fra udlandet, siger Kim Niemann

Det er Arbejdsmarkedsstyrelsen, der står bag de tre centre, som skal gøre det nemmere for arbejdsgivere at hente arbejdskraft i udlandet. Centrene har også en funktion som back-up for landets øvrige jobcentre. Ved at gå ind på internetportalen Workindenmark.dk kan arbejdsgivere finde information om

at rekruttere udenlandsk arbejdskraft. Der er praktiske tjeklister og tips om arbejdspladskulturen på arbejdspladser i Danmark.

På centrene kan også udlændinge, som søger job, få råd og vejledning til at finde et job. Workindenmark har målrettet sin indsats mod de områder, hvor der er særlig stor mangel på arbejdskraft.

De taler 13 sprog

Vi har besøgt Workindenmark-centret i Høje Tåstrup, og her fortæller management consultant Kim Niemann, at de på centret har ansat en lang række udlændinge, og de taler 13 sprog:

– Det handler om, at skaffe højt kvalificerede folk fra udlandet. De skal have en vis erfaring eller uddannelse. Vores primære opgave er at finde kvalificerede folk, især folk i metalbranchen. Men vi søger også folk til sundhedssektoren så som sygeplejersker, sociale- og sundhedsassistenter og læger.

– Jern og metal er de to steder, hvor vi har et strategisk fokus. Men kommer der andre, som har brug for arbejdskraft, hjælper vi naturligvis også dem. Jern- og metalindustrien har især brug for folk til produktionen, ingeniører og andet teknisk personale.

Ministeren var med

– Ved åbningen, hvor beskæftigelsesminister Claus Hjorth Frederiksen deltog, lancerede vi vores hjemmeside med web-bank og en job-bank, hvor folk kan lægge deres CV ind. Vi er samtidig en del af et stort europæisk netværk, EURES. Det har til formål at skabe mobilitet på tværs af de enkelte medlemslande i Europa. Der er 750 personer, som hjælper folk med at flytte til andre lande. De skal blot henvende sig til et lokalt jobcenter. Vi skaffer folk fra blandt andet Indien og Kina til både metal- og sundhedssektoren.

– Vi har meget fokus på Sverige, og vi har tætte relationer til Skåne og samarbejder med Øresund Direkt. Vi har også et tæt samarbejde med Finland og Island, fordi mange folk vil flytte fra Island for at få et job, siger Kim Niemann.

Der er et særligt tilbud til polske arbejdssøgende på centrene. Her kan polakker, som søger job i Danmark, få svar på en række spørgsmål om for eksempel reglerne for at arbejde her, jobmuligheder og om levevilkår i Danmark. Denne hotline er bemandet med folk, som taler polsk.

www.workindenmark.dk

Ministermøte ved krisens opptakt

Når nordiske arbeidsministere møtes i begynnelsen av oktober, er finanskrisen under oppseiling. Norden er berørt. I Island blir den siste av de tre største bankene nasjonalisert. Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin ser på mobiltelefonen, leser om børsindekser i fritt fall. Det brer seg en stemning preget av uro.

Tekst og foto: Berit Kvam

Danmarks beskæftigelsesminister Claus Hjorth Frederiksen taler varmt for nordisk samarbeid. Her i samtale med nordiske kolleger på Lidingö

- Jeg skulle ønske du ikke behøvde å gjøre oss så nervøse, sier beskæftigelsesminister Claus Hjorth Frederiksen i en avdramatiserende tone.

Der og da vet ingen hvor alvorlig situasjonen er, eller hva som vil skje videre, om finanskrisen blir langvarig, hvilke konsekvenser den har for økonomien på verdensbasis og nasjonalt, og hvilken betydning den har for arbeidsmarkedet. Men bank- og finansverdenen skjelver, og vi er flue på veggen på arbeidsministermøtet på Lidingö utenfor Stockholm.

Det er uro i luften, men samtidig er det business as usual. For nordiske arbeidsministere betyr det å utveksle erfaringer, informere hverandre om nye reformer og initiativer og diskutere aktuelle saker på agendaen i EU.

Formannskapet

Under det svenske formannskapet for Ministerrådet for Arbeidsliv i 2008 har "utanförskapet" vært et overgripende tema. Målet er å mobilisere flere av dem som i dag står utenfor arbeidsmarkedet.

- Utenforskapet koster både personlig og samfunnsmessig. De demografiske prognosene forteller dessuten at andelen eldre i befolkningen øker, at andelen pleietrengende eldre øker og at det er behov for arbeidskraft.

- Utanförskapet blir også det overgripende tema for Sveriges formannskap i EU høsten 2009, sier Sven Otto Littorin.

EU er stadig viktigere for den nordiske dagsorden: En hovedtanke under det svenske formannskapet er derfor å knytte det nordiske samarbeidet nærmere EU-arbeidet innenfor arbeidsmarkeds-, arbeidsmiljø- og arbeidsrettsområdet. For første gang er også EU-kommisæren med ansvar for sysselsetting og sosiale saker, Vladimir Spidla, invitert til møtet.

- Det er en god ide å invitere Spidla. Det er fint hvis kommisæren kan bli med neste år også, sier Claus Hjorth Frederiksen og berømmer Littorin for initiativet.

Spidla er på tur ut, men for nordiske land er det viktig å knytte nærmere kontakt slik at man i EU-kommisjonen forstår bedre hvordan vi håndterer arbeidsmarkedsspørsmålene.

Ulike strategier

Egentlig begynte det dagen før; med en nordisk konferanse om "Strategier för att möta den demografiska utmaningen – mobilisering av arbetskraft och/eller arbetskraftinvandring". Sven Otto Littorin innledet, mens Vladimir Spidla foredro om de demografiske utfordringene i et EU-perspektiv. Statistiska Centralbyrån (SCB) hadde laget en deskriptiv analyse mens embetsmenn og kvinner fra de nordiske land snakket om hvilke strategier man arbeider etter for å møte utfordringene. Underveis var det pressemøte der journalistene var mest interessert i å høre om Spidla og Littorin hadde noe nytt å si om konsekvensene av Lavaldommen. Budskapet ble at kommisæren vil stille seg lyttende i prosessen videre.

Lavaldommen (se side 4) er også en orienteringssak på ministermøtet dagen etter: Den svenske regjering har bestilt en utredning om Lavaldommen og dens betydning for svensk arbeidsrett og hvilken løsning man kan se for seg.

Lavaldommen bryter med både svensk og dansk avtaleverk. Men resultatet, løsningen og stemningen i de to landene er forskjellig. I Sverige er arbeidsgiverne, som meldte saken inn for EU-domstolen, tilfredse, mens LO mener at dommen undergraver den svenske modellen og konfliktretten og hevder at domstolen driver politikk. I Danmark har man håndtert situasjonen på en annen måte, forteller den danske ministeren:

- Vi har kommet fram til en løsning som har bred oppbakking fra arbeidsmarkedets parter, og som betyr at vi gjør en forandring i utstasjoningsloven. På den måten kan vi ivareta den danske modellen og imøtekomme domstolens krav.

turen Solglitter fra 1918. Mens gjestene vandrer gjennom de vakre rommene og titter på skulpturene, antikkssamlingen og bildene hans søster Ruth Milles og hans kone Olga har malt, er stemningen opphøyet og samtalen lavmelt. Maten

ren. Vladimir Spidla bekjenner at han alltid har vært imponert over de nordiske landene. Halldór Ásgrímsson snakker om betydningen av det nordiske samarbeidet.

Samvær i nordisk ånd

Det blir et samvær i nordisk ånd og kultur før den formelle delen av møtet begynner neste morgen, på nordiske språk og uten EU-kommissæren. Sven Otto Littorin oppdaterer sine kolleger om aktiviteter under formannskapet og om aktuelle saker på EU's dagsorden denne høsten: Kommissjonen arbeider videre med en rapport om flexicurity som skal legges frem på ministerrådsmøtet i desember. Tarja Cronberg sier at Finland er i ferd med å videreutvikle sin modell for flexicurity. De legger vekt på sikkerhet for sysselsetting med en rask overgang fra jobb til jobb, som i Sverige. Danmark fremholder at nordiske land har felles interesse i å holde saken varm for å øke forståelsen for den nordiske arbeidsmarkedsmodellen i EU, men at det ikke ønskelig med felles regler. Så er det revisjonen av arbeidsdirektivet og vikardirektivet, som er til behandling i EU-parlamentet. Danmark vil kun akseptere en pakkeløsning. I spørsmålet om revisjonen av direktivet om europeiske samarbeidsvalg er det enighet om å støtte opp om partenes felles uttalelse.

Lære av hverandre

Sven Otto Littorin leser nye meldinger om børser i fritt fall.

- Vi får håpe at dette ikke leder til økt proteksjonisme, sier den danske bekæftigelsesminister Claus Hjorth Frederiksen.

Stemningen er spendt, men det er fortsatt dagens agenda som gjelder når man drøfter hvilke strategier landene har tatt i bruk for å møte den demografiske utfordringen. Ministrene er hands on. Tarja Cronberg forteller om den finske satsingen på å få tidligpensjonerte tilbake i jobb og vil vite hvordan kollegene løser utfordringen.

EU kommissær Vladimir Spidla taler til nordiske arbeidsministere. Til venstre for Spidla: Finlands minister Tarja Cronberg i grønt

Å være i et kunstverk

Ministerrådet innledes med en middag i Millesgården, hjemmet til en av Sveriges største kunstnere, skulptøren Carl Milles (1875-1955) og hans kone Olga. Her er både Claus Hjorth Frederiksen og Tarja Cronberg, Vladimir Spidla og Nordisk Ministerråds generalsekretær Halldór Ásgrímsson. Islands minister har meldt avbud på grunn av krisa. Den norske ministeren er opptatt på hjemmebane.

Carl Milles ønske var, slik museumsdirektør Isabella Nilsson forteller, helt fra starten å gjøre hjemmet sitt til en severdighet i Sverige. Nå er det ikke bare en severdighet, men et kultursentrum med blant annet en museumsdel, skulpturpark og galleri. Denne kvelden serveres et velkomstglass i Röda Rummet der veggene er prydet i stucco lustro utført av en italiensk kunsthåndverker, gulvet er en eventyrlig mosaikk, langs veggene vises et utvalg av Milles skulpturer og midt i rommet står den berømte skulp-

Generalsekretær Halldór Ásgrímsson snakker om betydningen av det Nordiske samarbeidet. Til venstre en lyttende Sven Otto Littorin.

serveres i det store atelieret mellom Carl Milles gipsmodeller og bevingete ord. Island som står på konkurvens rand, er selvfølgelig tema både for tale og omtanke:

- Ni ska bara säga till, om ni behöver hjälp, vi är en familj i Norden. Det är klart att vi måste hjälpa varandra, avslutter verten, Sven Otto Littorin, spontant sin tale.

Islands representant Gylfi Kristinsson lover å bringe de sjenerøse ordene med hjem til ministe-

Arbetsmarknadsminister
Sven Otto Littorin leder
ministermøtet

Claus Hjorth Frederiksen forteller om den danske ordningen med amnesti. Amnestiet innebærer at førtidspensjonerte som prøver å jobbe, men ikke klarer det, får tilbake pensjonen uten at behovet prøves på nytt. Forutsetningen for diskusjonen er at når førtitalistene går i pensjon trenger landene arbeidskraft.

Danmark har de seneste årene systematisk innført en rekke tiltak for å styrke sysselsettingen, integrere flere i arbeidsmarkedet, øke pensjonsalderen og rekruttere arbeidskraft fra utlandet. Ministeren nevner blant annet ordninger som "Ny chance til alle" som retter seg til langvarig ledige som lever på kontanthjelp, og forteller at de nå har tatt fatt i sykefraværet igjen.

- Ledigheten er nå 1,6 %, det er ikke mange nok til å fylle stadion i København, sier Claus Hjorth Frederiksen.

Sverige kommer hakk i hel med sin satsing på å få ned utanförskapet. Norge er det landet som har tatt imot flest arbeidstakere fra de nye EU-landene, særlig Polen. Det har ført til en oppblåsing av økonomien,

men det er ikke sikkert at det løser problemene på sikt, sier norske Rune Solberg, ekspedisjonssjef i Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Stadig flere arbeidsinnvandrere slår seg ned i Norge. De blir også eldre, og barna har behov for barnehageplass og skoletilbud, så presset på velferdssammenfunnet blir ikke mindre, det bare forskyves i tid. En argumentasjon som Claus Hjorth Frederiksen synes er interessant.

Det er sånn det skjer, man hører, vurderer og tar etter når det passer. Danskenes smiley, som ble innført for noen år tilbake for å tydeliggjøre virksomhetenes satsing på arbeidsmiljø, blir nå vurdert innført i Sverige, forteller Sven Otto Littorin.

- Regjeringen samarbeider med partene på arbeidsmarkedet og forskningsmiljøer om en ny strategi på Arbeidsmiljøområdet, i den sammenheng har vi sett på smiley-ordningen.

Littorin innrømmer at han var skeptisk til ordningen, men at han nå ser at den kan ha noe for seg som et supplement. Hjorth Frederiksen forteller at man også i Danmark var skeptisk til å begynne med, men at ordningen i dag fungerer godt. Det er blitt et konkurransefortrinn for bedriftene å kunne skilte med et godt arbeidsmiljø.

Finlands tredje hovedsatsing er kvalitet i arbeidet. Programmer som "Må bättre i arbetet", har ført til at flere står lengre i arbeidslivet og at produktiviteten blant eldre arbeidstakere er gått opp. Med den nye regjeringen har man omorganisert for å få til en bedre koordinering av arbeidet.

Krisen er her

I pausen er finanskrisen nærværende. Volvo har varslet permitteringer og oppsigelser av 3300 arbeidstakere. Bilindustrien er en sterkt konjunkturavhengig bransje, nå er markedet i USA flatt. Med underleverandører kan det bety 10 000 tapte arbeidsplasser i Göteborgsregionen.

- Vi skal sette inn aktive tiltak, men vi kan ikke redde arbeidsplasser, kommenterer Littorin.

Han mener at man hindrer nødvendige strukturendringer hvis man støtter industrien. I stedet vil han støtte individene for å få så kort vei fra jobb til jobb som mulig.

Det reflekteres også i synet på revisjonen av EU's utviklingsfond som han mener kan bidra til å skjule behovet for strukturendringer. Det viktige er å gjøre fondet så effektivt og transparent som mulig. Her får han støtte fra Danmark, som mener det er en nasjonal oppgave å støtte de enkelte arbeidstakere til en ny jobb gjennom aktive arbeidsmarkedstiltak.

Finland har fått støtte gjennom utviklingsfondet og vurderer å søke igjen. Tarja Cronberg deler ikke kollegenes skepsis. Hennes kritikk er at saksbehandlingen er for treg, og at fondet i for liten grad støtter nyetableringer.

- I Finland sliter skogindustrien på samme måte som bilindustrien i Sverige.

Tarja Cronberg tilhører partiet De Grønne. Bilindustriens problemer skyldes ikke bare finanskrisa, kommenterer hun. Det handler også om å være sene når det gjelder å legge om i mer miljøvennlig retning til mindre biler og mindre forurensende drivstoff.

- Men det er så synd, nå når vi endelig har klart å få arbeidsløsheten ned, sier Tarja Cronberg.

Sven Otto Littorin lander møtet 3 minutter før tiden. Bra timing; han skal intervjues av Sveriges Television. De vil vite hva regjeringen vil gjøre i forhold til Volvo.

Tilbake i Oslo forteller nyhetsoppleseren i TV at den svenske regjeringen har bevilget 1,5 milliarder til Arbetsförmedlingen i forbindelse med krisen i Volvo.

Ett robust Norden möter den ekonomiska krisen

Krisen kom fort och den drabbar alla de nordiska länderna, om än olika hårt. Arbetslösheten har redan börjat stiga. Finansministrarna varnar för att det kan bli den djupaste lågkonjunkturen sedan 1990-talet.

Förutom finansbolagen är det bil- och skogsindustrin som drabbats först. Men krisen sprider sig snabbt till underleverantörer och andra verksamheter.

Samtidigt finns det en tillförsikt om att de nordiska länderna är väl rustade att möta krisen och att det finns en nordisk modell som gör att det går snabbare att hitta åtgärder som träffar än i länder utan de samarbetstraditioner som finns här.

Samverkan för nya jobb

I Sverige varslades fler arbetstagare i oktober än vad som skett sedan 1992. Särskilt utsatt är Västsverige och dess bilindustri. För att öka tillgängligheten för de drabbade och ge hjälp i ett tidigt skede öppnade Arbetsförmedlingen i början av november ett kontor inne i Volvo Lastvagnars fabrik i Tuve.

Foto: Amiforma/Conchi Gonzalez Lönneryd

Att tidigt börja matcha arbetsökande med lediga jobb och att ge personligt stöd till de varslade är målet med den nystartade arbetsförmedlingen på Volvo Lastvagnars fabrik i Tuve.

Från vänster Roland Gertmo, personalchef på Volvo, Eva Wettermark, chef för den nystartade arbetsförmedlingen och arbetsförmedlarna Lennart Fält och Kerstin Berggren Nilsson.

- Vårt fokus är att matcha de varslade med de jobb som finns och då är det bra att vara tidigt ute och att vara på plats. Vi ville komma ut hit och blev inbjudna av företaget. Här kan vi anpassa våra arbetstider och vara flexibla efter de behov som finns, säger Eva Wettermark, chef för det nyöppnade kontoret.

860 personer är varslade på Tuvefabriken som totalt har 2600 anställda. Det innebär att i stort sett var tredje person ska sägas upp med verkan sista mars 2009. I hela Göteborgs-området ligger nu varsel som omfattar cirka 8000 personer, främst inom bilindustrin och dess underleverantörer. Så här stora varsel har inte lagts i Västsverige sedan varvskrisen i slutet av 70-talet och varslen på Volvo är uppmärksammade på högsta politiska nivå. Statsminister Fredrik Reinfeldt

har varit på besök, liksom arbetsmarknadsminister Sven Littorin och Angeles Bermudez-Svankvist, generaldirektör för Arbetsförmedlingen. Varslen har också bevakats med stort intresse av både av lokal- och riksmidia. Ett stort pressuppbåd möter därför upp till den presskonferens som ska informera om den nystartade arbetsförmedlingen.

Vi slussas in och vandrar genom den gigantiska monteringshallen. Det är matrast och monitorer i taket räknar ner lunchrasten sekund för sekund medan overallklädda män och kvinnor släntrar iväg, några med matlådor i handen. Totalt har företaget varslat närmare 2000 personer, också vid fabriken i Umeå och belgiska Gent. Att konjunkturen i USA skulle ge effekter för exportberoende Volvo Lastvagnar, var kanske ingen överraskning.

Däremot att så många skulle drabbas. Orderboken ger heller inget hopp om ljusning. Det kommer in få nya order och gamla order har dragits in. Fordon är konjunkturkänsliga och på Volvo Personbilar är situationen lika mörk. Också där kommer det att öppnas en arbetsförmedling på plats.

Långt in i monteringshallen hänger en skylt med Arbetsförmedlingens logotyp. Sedan tanken väcktes har det gått några veckor mellan tanke och handling. Nu är jobbsökardatörerna på plats och de två arbetsförmedlarna som kommer att finnas här tre dagar i veckan har redan hållit ett första och mycket välbesökt informationsmöte.

- Vi är väldigt glada att ha Arbetsförmedlingen och Startkraft på plats mitt i hjärtat av fabriken. De som är värst drabbade arbetar på kvällsskiftet och nu underlättas deras möjlighet att söka nya jobb, säger personalchef Roland Gertmo.

Representanter för företaget, Arbetsförmedlingen, Trygghetsrådets dotterbolag Startkraft och facket möter pressen för att presentera den nystartade arbetsförmedlingen. Det är klassisk samverkan enligt den nordiska modellen som ska göra uppsägningarna så skonamma som möjligt.

- Klubben står inför en av de värsta utmaningarna någonsin och vi måste försöka finna vägar så att så många som möjligt får jobb Därför är det

Av:
Gunhild Wallin,
Stockholm

positivt att folk bara kan gå från monteringshallen och in genom dörren till arbetsförmedlingen, säger Olle Ludvigsson, ordförande för Verkstadsklubben.

att få svar på alla de frågor som varslen väcker och att börja söka andra arbeten. Lennart Fält betonar betydelsen av att komma igång tidigt, medan man fortfarande har ett jobb.

Tack vare det nya omställningsavtalet får också metallarna chansen att ha en personlig coach, berättar Olle Ludvigsson, Verkstadsklubbens ordförande.

Foto: Amiforma/Conchi Gonzalez Lönneryd

Den situation som nu råder är inget han önskar sin värsta ovän. Stämningen är tryckt och många är oroliga och ledsna. För de som sägs upp väntar en tuff ekonomisk situation. A-kassan kanske ger hälften av vad de tjänar i dag. Fackets uppgift just nu är att genom förhandlingar försöka minska antalet varslade, men också att driva igenom avtalspensioner och utbildningar inom företaget. Utvecklingen har gått fort. Så sent som i maj i år diskuteras en nyrekrytering av 300 personer till hösten.

Olle Ludvigsson, liksom flera andra jämför de varsel som nu är lagda på Volvo med den varvskris som drabbade Göteborg och regionen på 70-talet. Tusentals människor varslades på varven och också den gången öppnade arbetsförmedlingen kontor ute på varvsområdet. Lennart Fält var en av dem som var arbetsförmedlare ute på varven då. Nu kommer han att arbeta för att förmedla jobb på Volvo Lastvagnar. Hans erfarenhet är att närheten till arbetsplatsen underlättar. Tillgängligheten och närheten innebär större trygghet. Det blir också lättare

- Då är de trygga i sin roll och stolta över det de producerar. Det finns också en stolthet över att jobba på Volvo Lastvagnar, trots varslat, och det har varit svårt att få jobb här, berättar han.

Vilka som ska gå är ännu inte klart, utan ska förhandlas mellan företag och fack. Varslen ligger till sista mars och Arbetsförmedlingen räknar med att finnas på plats en bra bit in på nästa år. Att matcha de som sägs upp med jobb är det centrala och det innebär också att det kan ställas krav på geografisk rörlighet, det vill säga att det kan bli aktuellt för de drabbade att söka sig till andra delar av landet. Redan nu har många företag, som behöver teknisk kompetens hört av sig. Också norska och danska företag har visat sitt intresse, bland annat har det norska företaget Active bemanning varit på Tuvfabriken och haft informationsmöte för dryga sjuttioalet arbetare.

Arbetsförmedlingen arbetar tillsammans med Startkraft, som erbjuder personlig coach för dem som önskar. Tidigare var den möjligheten knuten till

tjänstemän, men genom ett nytt omställningsavtal omfattas också Verkstadsklubbens medlemmar av samma service.

- Förr fick metallare gå ut genom dörren med en uppsägningslapp i handen. Nu får de chansen att ha en personlig coach, säger Olle Ludvigsson.

Eva Wettermark vill inte peka ut vilka grupper som kan drabbas värst. Det här är i stort sett ett välkvalificerat gäng och det är dessa kvalifikationer som ska kartläggas för att se möjligheter för den enskilde.

Visserligen är omställningsavtalet frivilligt, men kontakt kommer att tas med var och en. Tackar man nej, ska man åtminstone veta vad man tackar nej till. Just nu är matchningen mellan nya jobb och de arbetsökande i fokus, men på Arbetsförmedlingen avvaktar man också resultatet av budgetbehandlingen 2009. Redan nu har regionen fått löfte om fler högskoleplatser och förmodligen kommer de pågående budgetförhandlingarna ge extra pengar, som i sin tur öppnar möjligheter för att arbeta med kortare utbildningsinsatser.

- Reaktionen på Arbetsförmedlingens och Startkrafts närvaro är mycket positiva, samtidigt som det ju inte kan jämföras med den oro som varslen och de kommande uppsägningarna innebär, konstaterar Eva Wettermark.

Anna-Karin Axelsson slussar oss ut genom monteringshallen, där rasten nu är slut och verksamheten är i gång. Hon har jobbat länge på Volvo, men är ändå bekymrad över framtiden.

- Vi är sargade. Förra gången det var stora varsel i Göteborg fanns ju Volvo, nu är det Volvo som drabbas, säger hon.

Finland: Gruvboom med frågetecken

De dystra nyheterna fortsätter att strömma in från pappers- och massaindustrin som lägger ner enhet efter enhet i Finland. I höstmörkret lyser ändå ett ljus från en annan industrigren, gruvnäringen som åter etablerat sig i Finland på bred front. Men den globala finanskrisen gav en kalldusch.

Lapplands guld – nuggets från Kittilä gruva. Fem ton per år ska det bli.

Foto: Timo Lindholm / Fotoplan Ky

Finland lever av skogen. Denna slogan har skogsindustrin länge marknadsfört sig med. Nu är det andra toner, storföretagen UPM, Stora Enso och Metsäliitto är inne i en djup kris. Pappers- och massafabrikerna stängs en efter en och arbetsplatser försvinner i en takt om flera tusen per år. Överkapaciteten i branschen är för stor samtidigt som priserna stampar på stället. Råvaran, virket, har blivit dyrare.

Fabrikerna finns runtom i landet på bruksorter som inte har så många andra välbetalda jobb att erbjuda. Ett dystert exempel: I Finlands minsta stad Kaskö med en befolkning på omkring 1500 är största arbetsgivaren Metsä-Botnia. Nu överväger ägaren att stänga cellulosafabriken där 223 personer arbetar. Kringeffekterna är dramatiska. Kaskö stad har exempelvis satsat stort på hamnen där Metsä-Botnia står för hälften av volymerna. Totalt berörs

närmare ettusen jobb om fabriken läggs ner.

Så här ser det ut på många håll. Listan över orter drabbade av nedläggningar eller hot börjar vara lång: Kemijärvi och Kajana i norr, Varkaus mitt i landet, Voikkaa, Tervasaari, Kotka och Summa i söder, Imatra i öster. Branschanalytiker spår att några få stora enheter blir kvar när krisen är över.

Prospekteringar

Men allt är inte nattsvart och nya arbetsplatser erbjuds pappersarbetarna – under jord. De senaste åren har Finland upplevt en gruvboom utan like när landet stigit fram som ett av världens mest lovande områden för prospekteringar. Öppnandet i höst av Europas näst största nickelgruva, Talvivaara, och en av de största guldgruvorna, Suurikuusikko, är saldot så

här långt av tioalet aktuella projekt.

I Kittilä i västra Lappland tas nu den stora guldgruvan i kommersiell drift – fem ton guld i året, en guldtacka varje dag. Ägare är kanadensiska Agnico-Eagle och gruvan erbjuder jobb åt drygt tvåhundra personer – och indirekt ytterligare ett hundratal. De flesta är folk som redan bor i området, bara några få har tidigare jobbat med papperstillverkning.

- Jag har hört om några enskilda fall som flyttat hit från Kemijärvi, säger Katariina Kinnunen som är t.f. näringsombud i kommunen. Där ser man med tillförsikt på framtiden: gruvnäringen ska ge den lokala ekonomin ett ben till att stå på vid sidan om turismen – skidorten Levi ligger i Kittilä.

- På längre sikt kommer den att få stor effekt på Lappland, tror Kinnunen.

I grannkommunen Kolari står hoppet till att kanadensiska Northland Resources ska börja utveckla fyndigheter av järnmalm på båda sidor av den svensk-finska gränsen. Tapio Niittyrinta, regionkoordinator vid kommunkansliet, säger att EU vill höja självförsörjningen

Omkring 250 personer jobbar med gruvdriften i Kittilä. Borrare Juba Koivuniemi har sin arbetsplats på 300 meters djup. Efter sex dagar jobb har han åtta dagar ledigt.

Foto: Timo Lindholm / Fotoplan Ky

*Av:
Carl-Gustav
Lindén/Helsingfors*

av järn och då blir det intressant att exploatera fyndigheter som tidigare ansetts vara olönsamma. I Kolari handlar det om att ta den gamla gruvan Hannukainen i bruk på nytt.

- Om allt går som planerat handlar det om närmare tvåtusen nya arbetsplatser i Finland och Sverige, säger Niittyraanta. Kommunen gränsar till Pajala i Sverige.

- Det spelar ingen roll på vilken sida om gränsen gruvor-
na finns.

Börsnoterat

Det enorma dagbrottet Talvivaara - hela gruvområdet är 61 kvadratkilometer stort - har kostat en halv miljard euro att utveckla och produktionen ska vara på topp 2010. Gruvan har sysselsatt ett par tusen personer under byggnadsskedet, driften omkring fyrahundra.

Finansieringen var ordnad och ägarbolaget Talvivaara Mining Company börslistat i London redan innan finans-krisen slog till med full kraft. Världsmarknadspriset på nickel har visserligen sjunkit från toppnoteringen, men huvudägaren, finländaren Pekka Perä, säger att gruvsdriften kommer att vara lönsam också med lägre priser.

Från regeringens sida är intresset stort.

- Efter saneringarna i skogsindustrin får Talvivaara en central roll när det handlar om att skapa nya arbetsplatser i området kring Kajana och Sotkamo, sade näringslivsminister Mauri Pekkarinen när regeringen i höstas beslöt om hur staten kan finansiera infrastruktur som vägar.

På många orter hoppas man att gruvorna ska erbjuda ersät-tande arbetsplatser när skogs-
industrin körs ner. Besvikelsen blev därför stor när den globala

finans-krisen och de sjunkande råvarupriserna fick investerarna att drar öronen åt sig och ompröva sina satsningar. Australiska Vulcan Resources hade redan fattat beslutet att investera i koppar- och koboltfyndigheten Kylylahti som skulle ge ett par hundra nya jobb i Joensuu-trakten i östra Finland. Nu är hela projektet lagt på is i väntan på att finansieringen ska ordna sig.

De nya gruvor som väntar på investeringspengar kommer att sysselsätta uppemot tvåtusen personer och eftersom varje gruvjobb skapar fyra, fem indirekta arbetsplatser handlar det om uppemot tiotusen nya jobb.

Gruvnäringen i Finland nådde sin topp i slutet av 70-talet då tio miljoner ton metaller utvanns, eller nästan tre gånger mer än i dag. Sen började nedgången. Framtidsutsiktarna blev dystra, utbildningsplatserna försvann. När också Outokumpu lämnade den bransch där bolaget en gång fötts ansåg de flesta att allt var förbi.

Det saknas alltså folk med erfarenhet av gruvor. Därför har många pensionerade gruvarbetare åter trätt in i arbetslivet i väntan på att en ny generation ska lära sig yrket. Vid guldruvan Suurkuusiko är två av tre över femtio år gamla, den äldsta sjuttio. Agnico-Eagle och Talvivaara tvingas nu utbilda sina gruvarbetare själva eftersom yrkesutbildning inte ordnas. Stat och kommuner har också börjat startat fortbildning för gruvnäringen.

Ingen överraskning

Även om gruvorna lades ner säger Pekka Tiainen, konsultativ tjänsteman vid näringsministeriet, att det trots allt fanns en tro på att näringen kan komma tillbaka igen.

- Vi hade uppfattningen att

prisnivån kommer att justeras uppåt, vilket gör det lönsamt med nya projekt. Nu har det visat sig att man hittat fler nya fyndigheter än vi någonsin hade kunnat ana.

Problemet med gruvbranschen är de stora kasten - priserna fluktuerar väldigt mycket i takt med utbud och efterfrågan som i sin tur är konjunkturkänsliga. Samtidigt har tekniken för att utvinna metaller utvecklats, vilket gör att gamla fyndigheter kan bli intressanta på nytt. Enligt officiella beräkningar innehåller den finska jordmänen metaller värda 70 miljarder euro.

Tiainen kan till och med tänka sig att de för länge sedan nedlagda gruvorna i södra Finland, de som en gång var så viktiga för industrialiseringen, tas i bruk på nytt. Och på sikt är det alls inte omöjligt att många pappersarbetare börjar jobba med gruvsdrift.

En sak är säker: Finland står vid sidan av Sverige - tillsammans utgör de den så kallade Fennoskandiska skölden - som ett av Europas viktigaste gruvländer. Den finska gruvlagstiftningen ska inom ett par år förnyas, liksom hanteringen av tillstånd för prospektering och gruvbrytning. Det väntas leda till att det utländska intresset ökar ytterligare, om inte världsmarknaden ställer till med ännu fler överraskningar.

Generations-skifte i gruvorna: Juba Koivuniemi, 23 år, hör till en ny generation av gruvarbetare.

Foto: Timo Lindholm / Fotoplan Ky

Vi står ved et vendepunkt

Nu strømmer folk i Danmark ind i A-kasserne igen

– På grund af de høje beskæftigetal har de unge ikke meldt sig i A-kasserne. Nu vender det, sier sekretariatschef i A-kassernes Samvirke i Danmark, Torben D. Jensen.

– Vi har oplevet, at mange troede, at kunne "gå på vandet", men nu melder de sig i A-kasserne, siger sekretariatschef i A-kassernes Samvirke i Danmark, Torben D. Jensen.

– Siden år 2000 gik medlems-tallet i A-kasserne tilbage. Vi tabte 200.000 medlemmer og gik tilbage fra 2,3 millioner medlemmer til 2,1 millioner. Noget af det skyldes et fald i pensionsalderen, fordi den socialdemokratiske statsminister Poul Nyrup Rasmussen ændrede pensionsalderen i 1999 fra 67 til 65 år, og man bliver udmeldt, når man bliver pensionist.

– Hvorfor faldt medlems-tallet?

– Der var to hovedfor-klaringer: De unge mellem 18 og 30 år lader sig ikke forsikre i en A-kasse, og det spredte sig

til de 40-årige. Og så havde vi et beskæftigelsesboom fra 2005, og det betyder, at vi efterhånden kun havde 46.000 ledige – både forsikrede i A-kasser og på kontanthjælp i kommunerne.

– Det er altid en udfordring i opgangstider – især de unge melder sig ikke i A-kasserne. Mange har oplevet, at de kunne "gå på vandet". Det var jo let at få arbejde. Der blev udviklet en chancekultur, siger Torben D. Jensen.

Fabriker fyrer

Der foregår en del masse-fyringer på en række virksom-

heder i Danmark. Især bygge-riet er hårdt ramt. Men også andre virksomheder som TV- og radiofabrikken B&O og Sauer-Danfoss har fyret omkring 300 medarbejdere tilsammen.

Cheføkonom i Dansk Industri, Klaus Rasmussen, forudser en stigning i ledighe-den på 30.000 ved udgangen af 2009, så den kommer op på 75.000. Man kan tilføje, at ledigheden har været historisk lav i Danmark – og det er den stadig.

Han mener, at virksom-hederne stadig vil mangle folk om nogle år. Men det er især folk med de rette kvalifikatio-ner, som virksomhederne vil mangle. Han peger på, at det altid er de dårligst kvalificere-de, der først bliver ledige.

Problemet er, at det ikke er let at være eksportvirksomhed. Han nævner, at afsætningsfor-holdene er meget dårlige – især for byggeriet, som er noget af det første, der kommer ned i gear, når økonomien går dårligt.

Han poletterer, at der er stor mangel på arbejdskraft i det offentlige. Det er alt fra læger til social- og sundhedsas-sisterer, og problemet forsvin-der ikke lige med det samme.

Strømmer til A-kasserne

Torben D. Jensen forklarer, at nu hvor økonomien kører ned igen, og virksomheder fyrer folk, strømmer folk til A-kasserne:

Tekst og foto:
Anders Jakobsen

– En del unge har den holdning, at det er gratis at gå på kommunen og få kontanthjælp. Men de ved ikke, at de bliver vurderet efter, hvor meget de ejer, og hvis de ejer noget, får de ikke noget fra kommunen.

Kontanthjælp er ikke en forsikring, sådan som arbejdsløshedsunderstøttelsen er.

– Hvis man har børn, kan man få 12.500 kr. om måneden. I A-kassen kan man få 15.000 kr. Men en del kan slet ikke få kontanthjælp, hvis de ejer noget – men det ved de ikke. Myndighederne kan godt tage ud og se på, hvor meget de ejer. Og hvis man bor sammen med en anden med indtægt, får man heller ikke nogen i kontanthjælp.

– I A-kassen har man ret til at få dagpenge, fordi man har forsikret sig. Der var en gang en bank, som opfordrede kunderne til at melde sig ud af A-kassen for at spare penge. Men nu melder folk sig ind i A-kasserne igen i stor stil. Det er især mange IT-folk, som tidligere sagtens kunne få arbejde. Tidligere meldte de sig ud i stor stil, for der var nok af job at få. Men så bristede IT-boblen, og nu kommer de tilbage til A-kasserne, siger Torben D. Jensen.

Akademikere

– Der har altid været fremgang af akademikere i A-kasserne – og der er altid blevet flere og flere af dem, siger Torben D. Jensen.

Men noget tyder på et boom for tiden. Finansforbundet har siden den 1. juli i år fået omkring 900 nye medlemmer. Tilstrømningen til Finansforbundet er øget mærkbart i de seneste måneder, så det nu har omkring 55.000 medlemmer, hvilket er det højeste i forbundets 17-årige historie, oplyser forbundet.

Finansforbundet har lige holdt kongres, og her understregede formanden, Allan Bang, at de var tilfredse med, at folk melder sig ind i forbundet igen. Men han understregede også, at det ikke kan nytte noget at melde sig ind, når man først er fyret.

De ufaglærte

– Blandt de ufaglærte i fagforbundet 3F har der været en vigende tendens. Især de unge har undgået at melde sig ind i A-kasserne, for de har troet, at de blot kunne hente kontanthjælp på kommunen.

– Lige nu er der en stor fremgang for dem på 40 år og op til 60 år. De unge begynder også at røre på sig. På grund af de høje beskæftigelsestal har de unge ikke meldt sig i A-kasserne, men nu ser det ud til at vende, og de unge begynder at melde sig ind i A-kasserne, siger Torben D. Jensen.

Undervurderer krisen

Noget tyder på, at danskerne undervurderer den økonomiske krise. Nationaløkonomisk Institut ved Handelshøjskolen i Århus har målt danskerne bekymring over krisen. Den siger, at 41 procent afviser, at deres privatøkonomi vil blive påvirket af den økonomiske krise.

Undersøgelsen viser også, at 14 procent forventer at blive ramt på privatøkonomien snart. Mens 19 procent forventer, at det vil ske indenfor et år, og 21 forventer, at de vil blive ramt over en årrække.

Ejendomsmæglere, byggebranchen og relaterede virksomheder, banker, telefonselskabet TDC, bilforhandlerne, slagterier, høreapparatfabrikken Oticon, Sterling Airways – der som bekendt lige er gået konkurs – rejseselskaber og TV2 har det svært. Her meldes om

massefyringer, fordi folk sparer der, hvor de mener at kunne undvære noget, som ikke påvirker den almindelige dagligdag.

Forsikringselskaber fisker

Vi ser i Danmark, at forsikringselskaberne prøver at fiske nye kunder ved at lokke dem til at tegne en lønsikring oven i understøttelsen fra A-kassen. Men der er et problem: De folk, der arbejder i f.eks. byggebranchen, og som er hårdest ramt, kan ikke få gavn af den lønsikring. For der er så mange restriktioner fra forsikringselskabernes side, at dem, der har mest brug for det, ikke kan forsikres. Det har fået formanden for Malerforbundet, Jørn Erik Nielsen, til at advare mod at tegne den slags forsikringer. Malere og andre bygningsarbejdere har meget svært ved at få noget ud af den slags forsikringer, advarer han:

– I første omgang lyder det måske interessant, når man får tilbudt en sådan forsikring. De 15.000 kr. fra A-kassen er under halvdelen af den løn, en håndværker tjener, og dem kommer man ikke langt med. Men der er ingen håndværkere, der kan leve op til de krav, som forsikringselskaberne stiller, siger Jørn Erik Nielsen.

Island: När bilar blir till kontanter

Island har drabbats av en finansiell härdsmläta. Den isländska ekonomin kunde inte stå emot den globala finanskrisen. Det har gått svindlande fort när kronan föll, staten tog över de vacklande bankerna, företag gick konkurs, lånen skenade med inflationen och köpkraften minskade.

Agust
Hallvardsson

Foto:
Bent Marinsson

Ökningen i arbetslösheten sker inte fullt så fort. Men enligt ASI - centralorganisationen för fackförbund i Island - kommer de som inte har jobb att öka från en procent till fyra eller fem procent på två år.

Efter isländska affärsmäns och bankirers vidlyftiga affärer med lånade pengar över hela Europa och uppköp av diverse banker och storföretag, ja, även fotbollslag i England, är festen slut med tillhörande baksmälla. Statussymbolen Range Rover kallas nu Game over!

- Det finns fler bilar än körkort i landet, säger Sveinbjörn Hansson till Morgonbladet. Han köper begagnade bilar och exporterar dem till - Irak!

Som ett tecken på euforin på marknaden under de senaste årens uppgång är ungefär

210.000 personbilar registrerade i Island där det bor omkring 300 tusen invånare.

Agust Hallvardsson, försäljningschef av Volvo hos agenten Brimborg i Reykjavik, säger att bilfirmorna har fått banta under hela året men att marknaden frusit totalt efter bankkrisen i oktober. Dessutom har det blivit svårt att få utländsk valuta att betala med för import.

- Så fort kursen på kronan förändras till det värre känner fastighetsmäklare och bilförsäljare av det, trots att vi har försökt att ta smällen själva och höja bilpriserna så lite som möjligt, säger Hallvardsson.

Han berättar att bilar, traktorer och maskiner säljs till utlandet för att få kontanter.

- Annars skulle dom stå och damma i säljlokalerna. Vi har exporterat nästan alla nya Volvobilar till Färöarna och Danmark. Vi har även fått förfrågningar från bl a Lettland och Holland. Alla återförsäljare sitter i samma båt, alla har börjat permittera folk.

Arbetslösheten kommer att slå hårdast mot byggbranschen och handeln. ASI tror däremot att konsekvenserna lindras genom utvandring, speciellt inom byggindustrin där andelen utländska arbetstagare är runt 40 procent gentemot 5 procent inom handeln.

Det är redan tydligt att utländsk arbetskraft i Island söker sig bort från landet.

För många arbetslösa blir alternativet nya studier och fortbildning, för andra att flytta utomlands. Fullsatt är på kurser hos Föreningen Norden om hur man flyttar inom Norden och agenter från Norge har kommit till Island för att anställa arbetskraft.

- Det är konstiga tider vi lever i, säger Hallvardsson.

Allt fler anser att den isländska kronan tjänat sitt syfte och att det är dags att ta upp en stabil valuta som euro och starta förhandlingar med EU om medlemskap, även om det innebär en inskränkning av kontrollen över landets fiskozon. Högkonjunkturen sköt den diskussionen på framtiden - men Island har hunnit ikapp med rekordfart. Enligt två nyliga opinionsundersökningar vill dryga 60 procent av islänningarna gå med i EU.

Av:
Thor Jonsson,
Reykjavik

Krisen lättare hantera med nordisk modell

Arbetsförmedlingarna i Norden är i alarmberedskap. De närmaste månaderna kommer att vara kritiska för att begränsa ökningen av arbetslösheten och förhindra att den biter sig fast. Men tillförsikten är stor till att den nordiska modellen kommer att göra det lättare att ta sig igenom krisen, jämfört med länder utan motsvarande samarbetstradition mellan arbetsmarknadens parter och regeringarna.

- Den nordiska modellen är en form för kollektivt förnuft. Det är alltid lättare att tänka långsiktigt under en kris och att se mer till helheten än under en högkonjunktur, säger nationalekonomen Ingeborg Rasmussen, som leder Vista Analyse.

Hon skrev nyligen en rapport om den nordiska – och norska modellen – på uppdrag av fackförbunden Tekna och LO samt arbetsgivarorganisationen NHO.

Hon håller med dem som hävdar att högkonjunkturer är ett större hot mot den nordiska modellen, än en kris.

- Under en högkonjunktur är tron större på att det är möjligt att göra ett kvantsprång till en annan inkomstnivå. Under en lågkonjunktur står ord som solidaritet, jämlikhet och samarbete högre i kurs.

Hon tror inte att modellen innebär att det blir en gemensam ekonomisk politik i de nordiska länderna.

- Det gemensamma är sättet som man hanterar problemen på. Jag tror att den nordiska modellen är väldigt viktig för att man inte ska sjunka så långt ner och att man kommer på benen fortare än annars, säger Ingeborg Rasmussen.

- Det kommer förstås presenteras krispaket även i andra länder, men jag tror man har

bättre förutsättningar att hitta åtgärder som träffar i Norden. I länder där man inte har traditioner till samarbete kommer det att ta längre tid.

Förtroendet viktigt

Det innebär inte att det kommer att bli lätt att lösa problemen, eller att krisen inte kommer att få stora och negativa konsekvenser för hundratusentals människor. Men i en så oförutsägbar kris som den vi är inne i nu, är förtroendet för att det finns ett fungerande system som kan hantera det som sker en avgörande faktor.

Jämfört med kriserna på 80- och 90-talet, är skillnaden stor. Då sågs den nordiska modellen som en av orsakerna till krisen.

Det finns många sätt att beskriva modellen men de flesta är eniga om att den kännetecknas av starka arbetsgivarorganisationer och fackförbund, hög organisationsgrad och omfattande kollektivförhandlingar, samt en aktiv arbetsmarknadspolitik.

- Under 80-talet och i början av 90-talet beskrevs dessa system som oförbättrligt ”sklerotiska” och till hinder för ekonomiska omställningar och konkurrenskraft, sa Fafo-forskaren Jon Erik Dølvik på en konferens på Harvard University i USA, tidigare i år.

Sklerotisk är en medicinsk term för tillstånd som åderför-

kalkning. Inte särskilt hälsosamt, med andra ord.

Den svenska arbetsgivarorganisationens beslut 1990 att dra sig ur alla centrala förhandlingar sågs som en dödsstöt för modellen.

Fågel Fenix

Men de nordiska länderna reste sig igen, ”som Fenix-fåglar”, enligt Dølvik. De har under senare år intagit de främsta positionerna på listan över världens mest konkurrenskraftiga länder.

Den nordiska modellen har idag inte bara ett ovanligt starkt stöd både hos arbetsmarknadens parter och bland de nordiska politikerna. Delar av den har dessutom lanserats som en lösning inom EU, där den kallas flexicurity.

Omsvängningen i synen inleddes 2003 då EU-kommissionen fick en rapport av professor André Sapir från Bruegelinstitutet, som delade upp Europa i fyra olika modeller efter deras förmåga att utnyttja sina arbetskraftsresurser och rättvist fördela välståndsökningen mellan medborgarna.

Två av dem, den latinska; där kvinnorna står för det mesta av välfärdstjänsterna, och den kontinentala; med ett starkt anställningsskydd, sackade efter i den ekonomiska tillväxten.

Av:
Björn Lindahl

I Tyskland motsvarar kostnaden för ett företag att säga upp en person i genomsnitt 67 veckolöner, enligt Världsbanken. I Norge är kostnaden tolv veckolöner, medan den i Finland, Sverige och Danmark, är 24-39 veckolöner.

Den anglo-saxiska modellen, med svagt anställningskydd och låga offentliga utgifter för välfärden, har gett en hög tillväxt. Men det har skett till priset av stora löneskillnader.

Den nordiska modellen skapar lika hög tillväxt som den anglo-saxiska, samtidigt som den fördelar välståndet mer rättvist, om än till priset av höga skatter, visade rapporten.

EU-parlamentet röstade 2007 med stor majoritet för en resolution om flexicurity och EU-kommissionen godkände samma år åtta gemensamma principer för flexicurity. En arbetsgrupp har fått ansvar för att samla in mer information om den nordiska modellen.

- Flexicurity tar oss från uppfattningen om att tryggheten handlar om att ha ett visst jobb, till att tryggheten handlar om att vara anställd. Det är en politik som handlar mer om att skydda människor än om att skydda jobb, skriver arbetsgruppen.

Flexicurity i USA?

Till och med i USA börjar flexicurity att segla upp som ett honnörsord. Den kaliforniska ekonomiprofessorn Laura Tyson, som också varit rektor för London Business School, har flera gånger jämfört Danmarks arbetsmarknadspolitik med USA.

Hon är en av de 17 medlemmarna i Obamas ekonomiska råd och var en av dem som nämndes som en tänkbar finansminister.

- Danmark har en arbetslöshetsersättning där man kan få

90 procent av lönen under fyra år. I USA är det bara en tredjedel av arbetskraften som har rätt till ersättning alls, och den är hälften av den lön de hade. Så skillnaden är dramatisk, påpekade hon i ett tal i det brittiska finansministeriet 2007.

När konfliktnivå om den nordiska modellen är lägre beror det också på att arbetsgivarsidan fått igenom krav som gör den mer flexibel och marknadsanpassad.

- Oavsett hur vi rubricerar den svenska arbetsmarknaden tror jag att vi har en något mer dynamisk arbetsmarknad idag än vad som fanns på 90-talet, säger Pär Andersson på Svenskt Näringsliv, som arbetar med omställningsfrågor.

Många skillnader

Han pekar på några av skillnaderna:

- Arbetsförmedlingen har inte längre monopol på att förmedla jobb. Många nya bemannings- och omställningsföretag har växt upp.

- Ersättningen till arbetslösa är både lägre och ges under en kortare period. Klockan går även om den arbetslöse deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

- Det finns en koppling mellan avgiften till a-kassan och hur många som är arbetslösa.

- En stor skillnad i Sverige är också att det även för arbetarna finns samma sorts omställningsavtal som tidigare bara fanns på tjänstemannasidan, säger Pär Andersson. Det innebär att företagen sätter av en andel av löneutrymme i ett kollektivavtalsområde till en omställningsförsäkring.

Personlig coach

Pengarna förvaltas av Trygghetsrådet, TRR, för de 700 000 privatanställda

tjänstemännen och i Trygghetsfonden, TSL, för de 900 000 privatanställda arbetarna. Tillsammans har dessa 4,5 miljarder kronor. Alla som omfattas har rätt till en personlig coach som stöttar den arbetsökande och kan hjälpa till att kartlägga vad som kan göras för att lättare få ett jobb i form av kompletterande kurser eller andra åtgärder. Den som blir arbetslös blir därför inte sysslolös. Istället blir det en intensiv omställningsperiod för att så snabbt som möjligt börja arbeta igen.

- Det finns idag en omfattande konkurrensutsatt "omställningsmarknad" i Sverige med ett stort antal aktörer som erbjuder tjänster, säger Pär Andersson. Både inom TRR och TSL kommer åtta av tio till nytt jobb eller startar eget under omställningsprogrammet. Företag som Arbetslivsresurs kan visa undersökningar som visar att åtta av tio som getts ett sådant stöd har fått ett nytt jobb.

- Med de reformer vi genomfört har vi ökat drivkrafterna att söka jobb. Och med våra reformer har arbetslöshetsförsäkringen blivit en omställningsförsäkring. Därför tror jag inte att arbetslösheten kommer att öka på samma sätt som tidigare, som Eva Uddén Sonnergård, statssekreterare på det svenska arbetsmarknadsdepartementet, formulerar det i en intervju med Svenska Dagbladet. Men när omställningstrycket ökar finns det också de som inte klarar av kraven.

- Omställningen har också ett pris. Det är inte alla som klarar av en sådan omställning. De riskerar att falla ur arbetsmarknaden helt, säger Ingeborg Rasmussen på Vista Analyse.

Det har varit ett år fyllt av jubileer i Finland

Text: Jeanette Björkqvist

I den officiella världen:

År 2008 och 2009 är fyllda av program kring Finlands separation från Sverige för 200 år sedan. I år har också Svenska Finlands folkting fått fira "Svenska dagen 100 år".

I skuggan av de offentliga händelserna plockar vi nordister förstås gärna fram behovet av enighet i nordisk politik och utöver det ryms förstås lite kärleksfulla skämt kring olikheterna mellan våra folk.

De senaste årens många företagsfusioner erbjuder goda klichésmil där svenskarna halvskrämt kan förundra sig över den finländska företagsledarens rättframma och i svenska ögon sett något odemokratiska beslutsstilen, även känd som "Management by perkele". Finländarna kan småfnissa åt den svenska företagsledarens oändliga förankringar och i finländska ögon sett något överdemokratiska beslutsstilen, även känd som "Management by talking".

De flesta som jobbat över gränserna kan sedan vara överens om att det är annorlunda att arbeta i broderlandet hur mycket klichéerna än är tillspetsade.

Så skrattar vi återigen tillsammans, klappar om varandra och minns hur vi ändå är ett brödrafolk i Norden, hur vår historia är sammanbunden och hur starka inte minst de ekonomiska banden mellan våra länder är.

I den vardagliga världen:

Tack vare historien är Finland enligt grundlagen ett officiellt tvåspråkigt land. Eller som folktinget tutade ut inför 100-års jubileet: Två språk – ett land.

Det betyder att finska elever

lär sig svenska i skolan och finlandssvenska elever lär sig finska. Det betyder att gatuskyltarna på tvåspråkiga orter är på båda språken. Det betyder att de ungefär 300 000 finlandssvenskarna har rätt till det mesta på modersmålet – utbildning, media, vård, service ...

Det borde också betyda att Finland på många plan skulle vara ett intressant arbets-/studieland för svenskar och Sverige vice versa för finländare.

Så är det inte

Den gemene svensken har i allmänhet svårt att förstå varför det (åtminstone teoretiskt) är möjligt att klara sig på svenska i Finland, särskilt om du tar dig utanför den alltmer enspråkigt finska huvudstadsregionen. Tvärtom är rikssvenskens okunskap om det svenska i Finland ibland rentav häpnadsväckande.

Den finska eleven har minst lika svårt att förstå varför han eller hon ska lära sig svenska i skolan. Tvärtom är debatten kring den numera etablerade termen "tvångssvenskan" och finlandssvenskarna stundvis så hätsk att den nuddar vid lagbrott, samtidigt som antalet finska elever som väljer att skriva svenska i studentexamen rasat med en tredjedel under de fyra år det varit ett valfritt ämne.

Svenska folkpartiet kämpar i ett alltmer oförstående klimat, samtidigt som det svenska i Finland krymper och med det en av de starkaste banden med övriga Norden.

Ungdomarna i Nordiska rådet har redan meddelat att de vill tala engelska på möten. Samma idéer har förts fram i andra nordiska organ. I de fusionerade

svensk-finländska företagen är det inte alls ovanligt att arbets-språket blir engelska oberoende av om det är "talking" eller "perkele" management.

De som varit med länge säger att samarbetet mellan Sverige och Finland ännu på 50-70-talet levde och var gott. Det är knappast hela sanningen, med tanke på den massiva finländska arbetskraftsflykt som då gick västerut.

Men mer än 30 år senare har mycket hänt.

I relationerna har samarbetet tätats på högre och officiellare plan. Men retoriken är så trög att den inte flyter neråt. Finnen förstår inte svensken, svensken förstår inte finnen.

I drömvärlden:

Inför nästa års final i 200-års jubileet kunde en kanske naiv förhoppning vara att de som ännu tror på utbyte grannländerna emellan arbetar med att undervisa sina okunnigare vänner om värdet av ett nordiskt språk, behovet av att arbeta på olika sätt över gränserna och att hålla ihop – trots att det ena landet mest talar finska, det andra mest svenska. Tillsammans talar vi ändå minoritetsspråk som vi med stolthet ska värna om i ett växande EU.

Jeanette Björkqvist är reporter på Hufvudstadsbladet, Svenska Dagbladets medarbetare i Helsingfors och radiopratarare på Yle Radio Vegas program Eftersnack

Den bästa forskningen griper tag i människorna

Den senaste arbetslivsforskningen i Norden visar att det sker stora ändringar i hur verksamheter organiseras. Det gäller framförallt det som kallas det gränslösa arbetslivet, där arbetstiderna blivit flexiblare och jobbet och fritiden flyter ihop. Men vilka konsekvenser får det på längre sikt?

Text och foto: Björn Lindahl

Få överblickar den nordiska arbetslivsforskningen så väl som Björg Aase Sørensen. Förutom att hon är seniorforskare på det norska Arbeidsforskningsinstituttet och professor på Høgskolen i Vestfold, sitter hon i styrelsen till Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø i Danmark. Hon har på uppdrag av Vinnova utvärderat svenska forskningscenter och har tät band till forskningen i Finland. Hon bjuds ofta in som opponent under disputationer vid andra universitet och högskolor.

- Det ger en insyn i var fronten inom forskningen går, säger hon.

Men det har sina nackdelar. Hon kan knappt gå på gatan utan att en tidigare student stöter på henne och vill berätta hur det har gått. Även i korridorerna på Afi är det många som vill ha hennes uppmärksamhet. Därför tar

hon med oss till sitt italienska stamkafé för ett samtal om vilka trender och kunskapshål det finns i dagens nordiska arbetslivsforskning.

Det gränslösa arbetslivet – ett hållbart arbetsliv?

Forskningsprojekt med deltagare från flera länder har alltid ett extra värde eftersom det jämförande perspektivet kommer med. Det är ett otroligt effektivt sätt att samla information och att få en översikt, säger hon. Björg Aase Sørensen har deltagit i två av de senaste projekten som har finansierats av Nordisk Ministerråd. Det ena handlar om utmaningarna för ett hållbart arbetsliv.

- Det finns en nordisk paradox: Hur kan det komma sig att vi har så stort inflytande på vårt eget jobb och är så tillfredsställda med arbetet, samtidigt som frånvaron är så hög och så många faller ur arbetsmarknaden?

- Om man ser på resultaten av norsk arbetslivsforskning kan en förklaring vara att intensiviteten i arbetet har ökat.

Fascinerande modell

- Den nordiska modellen fortsätter att fascinera arbetslivsforskare. Det är spännande att läsa Anthony Giddens analys av dess mekanismer. Att någon ser på de nordiska länderna från utsidan är

lika viktigt som att de granskas från insidan, säger hon.

Flere studier tar upp ändringarna som uppstår i mötet mellan de nordiska och de internationella arbetslivstraditionerna. I Norden är "avtalsmässig flexibilitet" viktig, det vill säga att flexibiliteten förhandlats fram.

En konsekvens av den allt öppnare och mer globaliserad ekonomin är att arbetstiderna blir mer flexibla och varierade. Den andra studien som Björg Aase Sørensen har deltagit i nyligen försöker systematisera den internationella kunskapen om "udda" arbetstider, sammanpressade arbetsveckor och arbetstider under speciella förhållanden som på oljeplattformar. Studien har letts av danska Karen Albertsen.

- Informationen från 85 internationellt publicerade studier visar att det finns viktiga skillnader jämfört med Europa. Den nordiska modellen har skapat en kombination av hög sysselsättning för kvinnor, hög produktivitet i arbetet och ett stort inflytande över tempot och planeringen. Men det har inte skett utan ett pris. Fler personer i Norden upplever stress, sömnproblem och irritabilitet än vad genomsnittet i Europa gör. Ändå visar det sig att det finns vinster med mer flexibla arbetstidsbestämmelser. Det visar sig när man ser närmare på förhållandet mellan jobbet och det "övriga livet".

- Det är fler i Norden än i det övriga Europa som upplever en bättre balans mellan arbetet och fritiden. Det finns en livbalans, som är en viktig insikt i jakten på ett mer hållbart arbetsliv, säger Bjørg Aase Sørensen.

Jobb och fritid flyter ihop

- Förändringar av arbetstiderna och de sociala konsekvenserna det medför visar sig i hela Norden. Tidigare har man mest fokuserat på natt- och skiftarbete, men det sker mycket annat i det som kallas det gränslösa arbetslivet, säger hon och pekar på hur de olika länderna ser på frågan ur olika synvinklar:

- Det finska Balansprogrammet ser på arbetstidsreglerna i ett livsloppsperspektiv. I Danmark finns det forskning om familjevänliga verksamheter.

- Vad händer när man under en längre tid har koncentrerat sig om kraven på jobbet? När det uppstår problem kan erfarenheten bli att man har gett allt på jobbet och att man blivit fattigare på sociala resurser och fått ett mindre nätverk. Sådana frågor hör också till det som studerats. Det finns två olika skäl till att arbeta komprimerat. Det ena är att man vill ha högre lön. Genom övertidsarbete eller olika biintäkter maximeras inkomsten. Det andra skälet är att få en större variation i livet.

- För den senare gruppen handlar det om att få en bättre fritid, så att man kan ägna mer tid åt det som är identitetsbekräftande.

Exotiska Norden

Den nordiska forskningen liknar den internationella på många sätt. Det finns samma krav på att publicera sig. Bjørg Aase Sørensen tycker att den relativa betydelsen att publicera internationellt ska vägas mot att arbetsforskningen också har ett annat

mål: Den ska kommunicera med det som studeras också – själva arbetslivet.

- Den bästa forskningen är sådan som griper tag i människorna. Det är sådan forskning som gör att de som varit med om den utbrister: Det var det mest givande jag varit med om! Eller - lyckligtvis mer sällan - säger de: Det var det mest härresande jag varit med om! säger Bjørg Aase och skrattar.

- Människor som överläts till sig själva tenderer att repetera sitt beteende. Det behövs forskare som ser variationerna, och som ställer frågor om vad det är som gör att system ändras. De nordiska länderna är exotiska med hänsyn till jämställdhet och medbestämmande. Därför bör vi förvänta att resultaten avviker från den internationella forskningen.

- Det finns en unik formulering i den norska arbetsmiljölagen om att arbetet ska vara hälsofrämjande. Det finns ett idealistiskt ändamål, istället för att som i andra länder, mest se på vad som orsakar sjukdomar. Den nordiska modellen handlar inte bara om produktion, utan också om reproduktion.

- Ändringar, som vi konkret har sett på i förhållande till arbetstiderna, får större konsekvenser här beroende på könsrollerna. Bjørg Aase Sørensen har varit en drivkraft för den interaktiva forskningen och aktionsforskningstraditionen som vågar ställa frågan - vad kan göras annorlunda?

- På sätt och vis ha den forskningen nu blivit mer mainstream. Samtidigt tar den tag i frågan om sambandet mellan utveckling på arbetsplatsen och organisationens samhällsansvar.

Den omöjliga organisationen

- Jag har alltid varit fascinerad av

det avvikande. Min magisteruppsats handlade om "den omöjliga organisationen", där arbetarna styrde företaget och där det fanns utopiska element som att kreativitet utveckling var en del av vardagen.

Idag finns det många exempel på sådana organisationer. Samtidigt tycker Bjørg Aase Sørensen att frågan om vad som kan göras annorlunda hamnat i skymundan:

- Det har länge varit en förenklad syn på ledarskap. En hel del beslut fattas nog mot bättre vetande. Det handlar alltid om värderingar när en verksamhet ska organiseras. Det finns inte en enda organisationsform som passar alla.

- Det danska VIPS-projektet visar att det inte räcker med att ändra villkoren för arbetstagarna. Det krävs också att sättet verksamheten leds får en ny form för att få en hälsosam utveckling. Om resultaten från arbetslivsforskningen används kan den bidra till att förstärka hållbarheten i arbetslivet, säger hon.

Alternativen i bakgrunden

- Fyra av tio svarar fortfarande i Norge att de skulle organisera arbetet på sin arbetsplats annorlunda om de själva bestämde. Det finns verksamheter som samarbetar internt och på tvärs mellan företag i regionala sammanhang. De visar konturerna av hur det nordiska arbetslivet kommer att utvecklas. Bjørg Aase Sørensen sammanfattar det vägval som arbetslivet står inför:

- Vissa kommer att hävda att vi fortfarande har mycket att vinna på att vidareutveckla företagsdemokratien. Andra kommer att vara mer intresserade av bygga på de forskningserfarenheter som gjorts för att genomföra förändringar som kan lyfta fram den kreativa potentialen.

Hun brenner av forelskelse – til jobben

Arbetsförmedlingens generaldirektör Angeles Bermudez-Svankvist hadde knapt satt seg i stolen før en nasjonal beredskapsorganisasjon var på plass. Hun har ledet virksomheter gjennom kriser før. En bakgrunn fra sivilforsvaret er også god å ha når hun skal håndtere virkningene av finanskrisen.

Angeles Bermudez-Svankvist, generaldirektør for Arbetsförmedlingen

Foto: Henrik Montgomery / SCANPIX

Å si at hun er forelsket i jobben er knapt en vanlig måte å uttrykke seg på for en toppleder, men Angeles Bermudez-Svankvist gjør det. Ikke bare det; ifølge henne selv er hun både handlekraftig, karismatisk og godt likt som leder.

Da hun begynte i Arbetsförmedlingen 1. september, kom hun fra en stilling som administrerende direktør for S:t Eriks ögonsjukhus i Stockholm. Før det ledet hun Folkandvården i Stockholms län. I 1999 ble Angeles Bermudez-Svankvist utropt til Årets Chef. Hun har også skrevet boken "Mangement by Love", som handler om å lede virksomheter som preges av mangfold når det gjelder alder, sosial og etnisk bakgrunn. Ett credo er at arbeidsplassen må

avspeile sammensetningen i befolkningen for øvrig.

Men en handlekraftig og karismatisk leder behøver ikke være godt likt, hvordan vet hun at hun er det?

- Ja, alle virker i hvert fall glade – jo, jeg får respons. Jeg reiser nå rundt og treffer alle mine medarbeidere. Jeg har truffet 4000 til nå, prater om framtiden, om finanskrisen, om nasjonal beredskapsorganisasjon og jeg prater om vårt oppdrag. Da jeg var i Luleå, var det en som reiste seg og sa: "Jaa, dette var det beste jeg har hørt på ni år." Og det er jo en bekreftelse. Da blir man varm om hjertet. Jeg begynte nesten å gråte da han sa det.

En god match

Oppdraget hun er satt til å løse går langs to hovedspor. Det ene er å finne en god match mellom arbeidssøker og arbeidsgiver, få ned antallet personer som står lengst fra arbeidsmarkedet, som ungdom, nyankomne innvandrere, langtidssyke og funksjonshemmete. Det andre er å hjelpe dem som nå mottar varsel om permitteringer.

Ifølge Arbetsmarknadsrapport 2008:2 blir omtrent halvparten av de ledige jobbene meldt til Arbetsförmedlingen. I tredje kvartal i 2008 hadde 88 % av arbeidsgiverne som hadde meldt fra om ledige stillinger også fått et tilstrekkelig antall kvalifiserte søkere.

At ikke alle jobber fikk nok søkere, skyldes mangel på kvalifikasjonene det ble søkt etter.

Det finnes alltid et visst etterslep på arbeidsmarkedet når konjunktorene endrer seg. Det tar tid før arbeidsgiverne reagerer. Det er derfor for tidlig å spore virkningene av finanskrisen fullt ut. Men ifølge statistikken fra Arbetsförmedlingen fikk 19500 personer varsel om permittering i løpet av oktober måned, mot 3103 personer i samme periode i 2007.

Nasjonal beredskap

Når varslene strømmer på, er det vanskelig å holde oversikt over situasjonen. For at ikke de store tallene skulle ta all oppmerksomheten, innrettet Arbetsmarknadsförmedlingen en nasjonal beredskapsorganisasjon, forteller Angeles Bermudez-Svankvist.

- Vi jobber på nasjonalt nivå, da er det sånn at uansett hva som hender i dette landet, så skal alle behandles likt. Det betyr at det er like viktig hva som skjer i Blekinge som i Västra Götaland. Når 300 varsles i en liten bygd, kan det være like ille som at 3000 varsles et annet sted. Det var derfor denne nasjonale beredskapsorganisasjonen ble skapt. Ambisjonen er å få en rask og kontinuerlig oversikt over situasjonen rundt om i landet for å kunne ta stilling til hva vi skal gjøre med situasjonen. Vi

Av: Berit Kvam

må jobbe rettferdig og demokratisk når vi er en myndighet som dekker hele Sverige.

Da varselbølgen i bilindustrien kom, etablerte hun og medarbeiderne kontor på Volvo slik at virksomheter som har behov for arbeidskraft kan henvende seg dit direkte.

Det må ha vært en tøff start, med finanskrisen som kom så raskt på?

-Ja. Men det har vært en morsom start. Jeg søkte jo faktisk denne jobben selv. Sendte inn en søknad. Jeg mener at dette er viktige spørsmål for Sverige, og det er spørsmål som jeg brenner for. Jeg kan arbeidsmarkedspolitikk, jeg vet hvordan systemet fungerer, jeg liker å jobbe nær politikerne, jeg har vært arbeidsgiver og direktør før - snudd organisasjoner og gjort ekstraordinære innsatser. Jeg synes om menneskeintensive organisasjoner, og jeg brenner for oppdraget mitt, faktisk sånn at jeg nesten blir forelsket i jobben.

Utenforskapet

Da jeg møtte Angeles Bermudez-Svankvist første gang var det i forbindelse med den nordiske konferansen "Strategier for å møte den demografiske utfordringen – mobilisering av arbeidskraft eller arbeidskraftinnvandring". Som deltaker i paneldebatten var det utenforskapet som opptok henne. På en ekspressiv måte og med dansende bevegelser la hun fram budskapet om at alle, og i hvert fall langt flere enn dem som arbeider i dag, kan klare en jobb hvis de blir hjulpet på en bedre måte. Når jeg nå møter henne, har finanskrisen, med stort alvor, overtatt arenaen, og hun har fått en rynke mellom brynene.

- Ja, ler hun. - Men den har jeg hatt før.

- Det er fortsatt virksomheter som har behov for arbeidskraft, vi må ikke glemme det. I Norbotten er det ganske mange jobber, i gruen i Kiruna, det finnes jobber i andre nordiske land, og det finnes jobber i ulike bransjer, maskinteknikere, IT teknikere, helse og omsorg, førskolelærere, psykologer, sosionomer... vi fikk inn 40.000 jobber sist uke så det står ikke stille. Men vanskeligheten i denne situasjonen er at de som står lengst utenfor, må vente igjen. Og det er min uro, sier hun og puster dypt før hun utbryter:

"Hur ska jag axla det?"

"Jag är jätteorolig!"

Samfunnets svik

- Ettersom jeg synes at vi definitivt har mislyktes med å ta hånd om mennesker som står utenfor samfunnet, så er mitt mål å få med alle på toget. Jeg tenker på ulike innvandrergupper eller folk med annen etnisk bakgrunn, og svenske som ikke har kommet inn i arbeidslivet, selv om de har vært registrert her i flere år, mennesker med utdanning som ikke har fått jobb, selv om de har en gedigen kompetanse, ungdommer som ikke kommer inn, som ikke har avsluttet skolen, og som ikke får jobb - det er noe å bite i, det er en tøff utfordring.

- Dette må vi fortsette å jobbe med. Vi må se på hvordan andre land gjør det, og lære av dem, for eksempel Norge. Jeg har ikke løsningen, men vi kan hjelpe hverandre.

Samler troppene

Hun har mange ting på gang, blant annet hvordan Arbetsförmedlingen kan yte bedre service og få bedre kontakt med arbeidsgiverne.

- Vi skal ha åpent lørdag og søndag for å invitere arbeidsgivere til oss slik at de skal kunne fortelle hvilke behov de har, og hvordan de ser på framtiden. Det spiller jo ingen rolle hva jeg har som mål, og hvordan mine utfordringer ser ut hvis jeg ikke har en mottaker som er beredt til å stille opp.

- Det er et mektig oppdrag. Jeg hadde aldri kunnet forutse at dette skulle hende, men det hadde jo ingen. Og jeg kan love deg at jeg likevel hadde søkt denne jobben. Det er ikke for å slå meg på brystet, men jeg er ganske dyktig til å håndtere kriser, jeg blir kanskje som best da - jeg blir veldig fokusert.

Det finns fire faser i en krisereaksjon, sier hun: Første fase er sjokket, deretter kommer reaksjonen - når man prøver å finne ut hva som skjer, så kommer bearbeidingsfasen som kjennetegnes ved hvordan vi tar tak i utfordringene og så kommer nyorienteringen når vi gjennomfører forandringene.

- Det er det vi vanligvis kaller en psykologisk krisereaksjon?

- Et samfunn består av mennesker, og samfunnets reaksjon er menneskelig. Det gjør at vi kan arbeide med måten å reagere. Da gjelder det å samle troppene og bli veldig organisatorisk i måten å jobbe på, og vise at dette løser vi fordi vi er så kompetente.

Back to basics

- Det er interessant med valget av Barack Obama. Jeg har tenkt at nå slår pendelen tilbake fra dyktighet, dugelighet, effektivitet, finans og penger til etikk, vurderinger og spørsmål om tillit. En annen agenda begynner å slå, og det gjør meg lykkelig, de spørsmålene er litt mer back to basics.

DANMARK

Trepartsaftale om sygefravær

Et flertal i Folketinget har godkendt en aftale, regeringen har indgået med arbejdsmarkedets parter om at nedbringe sygefraværet. Aftalen betyder samlet set, at der kommer 4.000 ekstra par hænder til at lette presset på arbejdsmarkedet.

Med 39 initiativer bliver der sat bredt ind for at nedbringe sygefraværet og hindre, at syge ender med at sige farvel til et aktivt arbejdsliv.

Regeringen og arbejdsmarkedets parter har lagt vægt på, at en tidlig og aktiv indsats er nødvendig for at undgå de lange sygeperioder. Blandt andet skal arbejds-giverne senest i fjerde sygeuge holde samtale med sygemeldte medarbejdere for at diskutere mulighederne for fastholdelse. Jobcentre skal have mulighed for at give aktive tilbud til alle sygemeldte, hvilket ikke er muligt i dag. Den nuværende lægeerklæring om

uarbejdsdygtighed erstattes af en såkaldt mulighedserklæring, der fokuserer på, hvordan den enkelte fortsat kan deltage på arbejdsmarkedet.

Aftalen omfatter nye initiativer for cirka 170 mio. kr. årligt. Hertil kommer 240 mio. kr. til et forsøg med arbejdsfastholdelse, der skal løbe i tre år.

Aftalen indgår i aftalen om finansloven for 2009.

Terrorforsikring for alle på arbejde

Lovforslag fjerner retsikkerhed om, hvordan danskere er sikret, hvis de kommer til skade ved et terrorangreb, mens de er på arbejde.

Alle ansatte på både det private og det offentlige arbejdsmarked, der skulle ske at komme til skade ved et terrorangreb, vil være dækket ind forsikringsmæssigt. Dækningen gælder ikke kun for de mennesker, som er ansat i den virksomhed, der var mål for angrebet, men også

dem, der er ansat i nabovirksomhederne og derfor også bliver ramt.

Forsikringsdækningen af danskere, som bliver ramt ved terrorangreb på deres arbejdsplads, er kernen i et lovforslag, som beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen fremsætter – formentlig omkring årsskiftet.

Lovforslaget skal fjerne enhver rets-usikkerhed om dækningen af danskere på arbejde. Forsikringsordningen læner

sig op ad principperne i arbejdsskadesikringsloven. Derfor er det også Arbejdsskadesstyrelsen, der vurderer sagerne og udbetaler erstatning på vegne af staten.

Loven dækker ikke de mennesker, som tilfældigt passerer forbi, da angrebet sker. Hvis man som tilfældig forbipasserende bliver såret ved et terrorangreb, er man i stedet dækket af voldsofferloven.

NY CHANCE.TIL ALLE satte skub i indsatsen for svage ledige

NY CHANCE.TIL ALLE-indsatsen har gjort en forskel. Da den to-årige indsatsperiode sluttede, var omkring dobbelt så mange i målgruppen nu i stand til at forsørge sig selv, og mere end dobbelt så mange har været i aktivering som i en tilsvarende målgruppe, før indsatsen startede.

Indsatsen NY CHANCE.TIL ALLE indebar, at kommunerne fik en halv milliard kroner. Midlerne var til en ekstra indsats for at hjælpe personer på kontanthjælp

og starthjælp, som ikke har fået tilbud det seneste år, i job. Indsatsen løb i perioden 1. juli 2006 – 30. juni 2008.

Mange jobcentre har benyttet lejligheden til at se deres hidtidige indsats efter i sømmene og erstatte gamle rutiner med nye, så også de svageste får hjælp til at komme ind på arbejdsmarkedet.

På landsplan nåede NY CHANCE.TIL ALLE-indsatsen følgende resultater:

- Da indsatsen sluttede, var 19,6 procent af målgruppen i job eller

uddannelse. Før indsatsen gjaldt det 12,5 procent.

- Med NY CHANCE.TIL ALLE forsørgede målgruppen sig selv i 13,7 procent af tiden. Før var det 7,2 procent af tiden.
- Med NY CHANCE.TIL ALLE var målgruppen i aktivering i en fjerdedel af tiden. Før var det lidt mere end en tiendedel af tiden.

Kommunerne har nået meget forskellige resultater.

Særligt tilsyn i rengøringsbranchen

Arbejdstilsynet har taget hul på en særlig tilsynsindsats i rengøringsbranchen. I løbet af de kommende måneder kan virksomheder, der beskæftiger sig med rengøring i bygninger og erhvervslokaler, få besøg af Arbejdstilsynet. Det samme gælder sygehuse med egen rengøringsafdeling.

Arbejdstilsynet sætter med indsatsen først og fremmest fokus på ergonomi og psykisk arbejdsmiljø i rengøringsbranchen. Det vil sige, at Arbejdstilsynet blandt

andet vil se nærmere på ensidigt, gentaget arbejde, u hensigtsmæssige arbejdsstillinger og brug af tekniske hjælpemidler. Derudover ser Arbejdstilsynet nærmere på blandt andet natarbejde, arbejdsmængde, tidspres, vold, trusler om vold og andre traumatiske hændelser.

Tilsynene gennemføres især på virksomheder, der har flere end 20 ansatte. Arbejdstilsynet gennemfører de særlige tilsyn som supplement til de sædvanlige

tilsyn og screeninger af virksomhedernes arbejdsmiljø. Tilsynene er rettet mod brancher, hvor medarbejderne er særligt truet af nedslidning, og mange derfor går på førtidspension, efterløn eller bliver langtidssyge.

De særlige tilsyn er resultatet af velfærdsreformen fra 2006. Her blev der afsat 50 millioner kroner om året til særlige tilsynsindsatser i nedslidningstruede brancher. De særlige tilsyn i rengøringsbranchen fortsætter til den 1. april 2009.

FINLAND

Finlands första arbetslivspris till professor som forskar i arbetslivskvalitet bland äldre

Fonden för arbetslivspris har beviljat Finlands arbetslivspris till Juhani Ilmarinen som är professor vid Arbetshälsoinstitutet. Priset beviljades för första gången och delades ut av republikens president Tarja Halonen, som är beskyddare för priset.

Professor Juhani Ilmarinen (född 1945) är en välkänd och anedd forskare både i Finland och globalt. Han är en före-

gångare då det gäller att forska i och utveckla kvaliteten på arbetslivet för äldre. Ilmarinen inledde sin forskarkarriär redan i början av 1970-talet i Tyskland och från och med början av 1980-talet har han arbetet på Folkhälsoinstitutet i Finland. Där har han bland annat lett en arbetsgrupp som har utvecklat ett index för arbetsförmåga. Indexet har översatts till 26 språk och är nuförtiden ett dagligt redskap inom per-

sonalhälsovården. Ilmarinen har också publicerat flera verk och över 500 artiklar.

Finlands arbetslivspris ges till en verksamhet eller innovation som har gjort det möjligt för äldre att orka längre i arbetslivet, förbättrat förutsättningarna för sysselsättning eller främjat arbetsförhållandena bland äldre. Priset är värt 17 500 euro.

Nytt handlingsprogram för att få ner antalet depressionsrelaterade pensioner

Masto-projektet (2007-2011), vars mål är att minska depressionsrelaterad arbetsförmåga, har publicerat ett handlingsprogram. Handlingsprogrammet omfattar fyra delområden: 1) främjande av välbefinnande i arbetet och mental hälsa, 2) förebyggande av depression, 3) tidig identifiering och vård och 4) rehabilitering av personer som drabbats av depression och återinträde

i arbetet.

Inom ramen för Masto-projektet utreds vilka yrkesgrupper som särskilt hotas av arbetsförmåga till följd av depression. En vårdrekommendation för depression har utarbetats för företagshälsovården och verksamheten för välbefinnande i arbetet stöds genom att skapa utbildningsmoduler för chefsutbildning och utbildning av arbetarskyddspersonal.

I Finland har förtida pensioner och sjukskrivningar ökat markant även om depression som sjukdom inte har blivit vanligare. I slutet av förra året uppgick antalet invalidpensionärer till följd av depression till cirka 37 000. Utgifterna för invalidpensioner på grund av depression uppgick år 2007 till 491 miljoner euro.

Arbetsministern samlar idéer om gott arbete genom blogg

Arbets- och näringsministeriet söker direkt ur arbetslivet en karaktär för bättre arbete med bloggen Generationsforum. Bloggen samlar in personliga erfarenheter och funderingar kring arbetslivet från medborgare och inbjudna skrivare och andra kan kommentera dessa. Generationsforumet härrör från arbetsminister Tarja

Cronbergs idé om att höra vilka arbetserfarenheter och idéer för att förbättra arbetet människor i olika åldrar och med olika bakgrund har. De teman som lyfts fram är bl.a. arbetets rytm, generationsskillnader, vad det är som gör arbetet belönande på lång sikt, individualitet och rättvisa. Efter att man samlat in texterna inbjuds

ungefär fyrtio personer som har kommit med en bra idé till en idéverkstad, där man tillsammans fastställer vad gott arbete innebär för människor i alla åldrar just nu, och hur idéerna kan förverkligas. Av detta material utarbetas pamfletten Paremmen työn manifesti (Manifestet för bättre arbete), som ges ut vid slutet av 2008.

Rekordantal företag i Finland – andelen av kvinnliga företagare och invandrarföretag ökar

Det finns fler företag än någonsin i Finland. Antalet företag i Finland har stadigt ökat sedan år 1995 och deras antal var i slutet av år 2007 ca 258 000. Detta framgår från preliminära uppgifter i arbets- och näringsministeriets företagaröversikt.

År 2007 registrerades sammanlagt 32700 nya företag, vilket är 12 procent mer än året innan. I deras branschindelning har inte skett väsentliga

förändringar jämfört med tidigare. Andelen små och medelstora företag utgör ca 99,8 procent.

Antalet kvinnliga företagare har stadigt ökat under 2000-talet. Bland annat hushållsavdraget och öppnandet av kommunernas serviceproduktion för konkurrens har aktiverat tillväxten för kvinnors företagande. I slutet av året uppgick antalet kvinnliga företagare till cirka 75 000, dvs. en tredjedel av alla före-

tagare. Det finns proportionellt fler kvinnliga företagare i Finland än i Europa i snitt. Två tredjedelar av de kvinnliga företagarna är ensamföretagare.

Finland har cirka 6400 invandrarföretag. Från år 2000 har antalet utländska företagare mer än fördubblats. Invandrarföretagen sysselsätter ca 20 500 personer och finns främst inom handeln och servicebranscherna.

Arbetskraftsutbildningen som anskaffas tillsammans med företagen har förnyats

Konkurrensen om kunnig arbetskraft intensifieras. För att underlätta situationen har arbets- och näringsförvaltningen förnyat den arbetskraftsutbildning som

anskaffats tillsammans med företagen. Företagen kan nu erbjudas tre produkter som utbildningstjänster: Rekryteringsutbildning,

Precisionsutbildning och Omställningsutbildning.

ISLAND

Island i krise

Island er nu på vej ind i en meget dyb økonomisk og beskæftigelsesmæssig nedtur. Landets finanssystem er lammet, og følgervirkningerne er enorme.

Island er i besiddelse af store resurser, og der har de menneskelige resurser førstepladsen. Uddannelsesmæssigt står Island højt. Landet er i besiddelse af store energiresurser, og landets produktionssystem står godt men svækkes nu af kollapsen i finanssystemet.

I kølvandet kan man forvente stor arbejdsløshed, og den er staks begyndt at vokse. Byggeriet og finansbranchen er kraftigt skadet, og man regner med at arbejdsløsheden vokser til 7% i januar, og det er en virkelig stor arbejdsløshed efter islandske forhold hvor den har været på omkring 1% de seneste år.

Arbejdsmarkedets parter i samarbejde med myndighederne har nu nært samråd omkring arbejdsmarkedet. Man er i gang

med at udarbejde indsatser til støtte for dem som rammes hårdt af de økonomiske tilbageslag, mennesker såvel som virksomheder, og senere følger forskellige andre tiltag. Man er i gang med at kortlægge efteruddannelsesbehovet for grupper og arbejde med produktion af nye uddannelsesprogrammer hvor der viser sig at være behov for det.

Løsninger til at nedbringe arbejdsløsheden

Arbejdsmarkedets parter og myndighederne opfordrer virksomheder der forventer tilbagegang, til i videst muligt omfang at udsætte opsigelser af medarbejdere og hellere aftale indskrænkning af ansættelserne. Man er ved at formulere en ny ordning omkring supplerende arbejdsløshedsdagpenge som støtter denne udvej. Det sker i form af et forslag til ændring af lov om arbejdsløshedsforsikring og lov om løngarantifonden.

Lovforslaget betyder for det første at perioden hvor folk kan modtage indtægtsbestemte dagpenge, forlænges svarende til graden af ansættelse. Det betyder at en medarbejder der har optjent ret til fulde dagpenge og går fra 100% ansættelse til 50%, kan modtage

indtægtsbestemte dagpenge i alt i seks måneder i stedet for tre.

For det andet betyder det at regulering af dagpengesatsen på grund af deltidsarbejde bortfalder. Det indebærer at fast løn for arbejde på 50% eller mere ikke som hidtil medfører nedsættelse af deltidsdagpengene.

For det tredje skal lovforslaget beskytte lønmodtagernes rettigheder i løngarantifonden. Hvis et firma går konkurs, vil ydelserne fra løngarantifonden svare til indkomsterne ifølge den ansættelsesgrad vedkommende havde inden firmaet måtte indskrænke i perioden fra 1. oktober 2008 til og med 31. januar 2009, for så vidt der er fremsat krav om konkursbehandling af arbejdsgiverens bo

senest tolv måneder efter at medarbejderens ansættelsesgrad blev nedsat.

Endvidere bevarer forældre på arbejdsmarkedet deres optjente ret til ydelser efter lov om barsels- og fødselsorlov og lov om ydelser til forældre til langvarigt syge eller alvorligt handicappede børn trods tab af ansættelse.

Social- og socialforsikringsministeren opfordrer virksomheder og institutioner der imødeser en tilbagegang i deres virksomhed, til så længe som mulig at undgå at opsig medarbejdere under de nuværende omstændigheder, og mener at den udvej er i alles interesse, både virksomheders, ansattes og samfundets som helhed.

Sundhed og økonomi, lægernes ansvar

Kristinn Tómasson der er overlæge hos Arbejdstilsynet skriver om lægernes ansvar under økonomiske kriser i et tidsskrift udgivet af Islands Lægeforening, <http://www.laeknabladid.is/2008/11/nr/3328>.

Han skriver at det er vigtigt at læger er opmærksomme på deres ledende rolle på sundhedsområdet hvor udgifterne til sundhedsforhold kan gå ned i takt med at folks økonomi bliver værre og dermed deres muligheder for at passe deres helbred bedst muligt. Når de økonomiske vilkår bliver mere stramme, må læger og sundhedsmyndigheder være opmærksomme på at vi ikke uden sunde samfundsborgere kan gøre os håb om økonomisk vækst, velfærd og velstand. Det grundlæggende her består i at have et første klasses forebyggende arbejde klar. Det bør sikres at alle, og især risikogrupperne, har et sikkert sted at være med god hygiejne og god mad. Det kan

lyde som en selvfølgelighed, men fx forældre kan i en truet situation på grund af deres egen økonomi og sundhedstilstand have svært ved at sikre dette. For at beskytte folks sundhed er det vigtigt at holde nedskæringskniven fra børnesundhedsplejen, skolesundhedsplejen og det almene sundhedsvæsen. Til alle tider, både gode og usikre, er et vågent sundhedsvæsen med aktive praktiserende læger i spidsen helt klart en af de vigtigste forebyggende indsatser vi kan mobilisere, til sundhedsmæssig beskyttelse og opbygning af forældre, deres børn og befolkningen i almindelighed. Dette budskab om vigtigheden af den grundlæggende service må stå klart, og vi må sikre at nedskæringer i sundhedssektoren ikke går ud over den.

Regelmæssig sundhedskontrol hos lægen som tilsyn med langvarige sygdomme er et vigtigt element i at sikre et godt helbred. Dette samt den tilhørende

medicin er dyrt for patient og samfund, men besværet og omkostningerne med at passe den er absolut til at bære. Læger må insistere på at deres patienter har adgang til den bedste behandling, også i dårlige tider, men de må også tænke over om patienten og samfundet har råd til at betale for den. En behandling som patienten ikke har råd til, virker ikke; en sundhedskontrol som patienten ikke møder op til på grund af omkostninger, virker heller ikke.

Læger må leve op til deres ledende rolle og styre den ansvarlige debat om omkostningerne ved at sørge for folks sundhed, såvel i egentligt forebyggende arbejde der forhindrer sygdomme og styrker folks sundhed, som i behandling af sygdomme, revalidering og efterbehandling.

NORGE

Handlingsplan 2 mot sosial dumping

Tiltakene i Regjeringens første handlingsplan mot sosial dumping fra 2006 er nå iverksatt. Handlingsplanen har hatt effekt, og det rapporteres om færre alvorlige tilfeller av sosial dumping, særlig i byggebransjen. Likevel er utfordringene med å sikre et seriøst arbeidsliv betydelige, i byggebransjen så vel som i andre bransjer, herunder servicesektoren. I tillegg skal overgangsordningene for individuelle arbeidstakere fra nye EU-land (EU 8) oppheves senest 1. mai 2009. Regjeringen har derfor i statsbudsjettet

for 2009 foreslått en handlingsplan 2 mot sosial dumping med blant annet følgende tiltak:

- å sikre tilsynsetaten, Arbeidstilsynet, økte ressurser til innsatsen mot sosial dumping.
- å utrede hvordan allmenngjøringsordningen kan forbedres slik at den kan bli et mest mulig effektivt virkemiddel også for nye bransjer.
- å igangsette en utredning av en modell for solidaransvar etter allmenngjøringsloven.

- å utrede hvilke krav som bør stilles for å gjøre id-kort til et egnet virkemiddel mot sosial dumping i renholdsbransjen.
- å innføre verneombud i hotell- og restaurantbransjen.
- å iverksette tiltak for å bedre informasjonen om regelverket om yrkesskadeforsikring.
- å intensivere Arbeidstilsynets tilsyn rettet mot sosial dumping i landbrukssektoren.

Arbeidsavklaringspenger erstatter tre tidligere folketrygdytelse

Regjeringen foreslår i et lovforslag fremmet for Stortinget 10. oktober at dagens rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad erstattes av en ny ytelse, kalt arbeidsavklaringspenger. Samtidig får alle som ønsker eller trenger bistand for å komme i arbeid rett til en vurdering av arbeidsevne og en aktivitetsplan.

Arbeidsavklaringspenger kan gis til personer mellom 18 og 67 år som på grunn av sykdom, skade eller lyte har fått sin arbeidsevne nedsatt med minst halvparten, og som har behov for bistand for å bli i stand til å skaffe seg eller beholde arbeid, som han eller hun kan utføre.

Arbeidsavklaringspenger skal som hovedregel kunne gis så lenge det er

påkrevd for å gjennomføre nødvendig aktivitet med sikte på å komme i arbeid, men likevel ikke lenger enn fire år. Det skal fastsettes oppfølgingstidspunkter der Arbeids- og velferdsetaten sammen med mottakeren skal vurdere hvorvidt den fastlagte oppfølgingen gir den ønskede framdriften i forhold til å komme i arbeid. Det tas sikte på at endringene trer i kraft i løpet av 2009.

Utredning om skift- og turnusarbeid

Et utvalg nedsatt for å utrede arbeidstiden for skift- og turnusarbeidere overleverte sin utredning til statsråd Dag Terje Andersen 3. oktober 2008. Utvalgets forslag er å gi arbeidstakere som arbeider tredelt skift/turnus en gradvis reduksjon i arbeidstiden,

avhengig av hvor stor del av arbeidstiden som faller på natt eller helg. En tilsvarende ordning finnes i offentlig sektor. Utvalget drøfter også skift/turnus og sammenhengen til deltid og tiltak for å redusere omfanget av deltid.

Utredningen er utgitt som en NOU (Norsk Offentlig Utredning): NOU 2008:17 Skift og turnus - gradvis kompensasjon for ubekvem arbeidstid:

<http://www.regjeringen.no>

Økende arbeidsledighet i bygg- og anleggsbransjen

Hovedtall om arbeidsmarkedet for oktober 2008 fra Arbeids- og velferdsdirektoratet viser at antall registrert helt ledige arbeidssøkere har økt for annen måned på rad. I september var det en økning på om lag 1 000 personer, i oktober har det vært en økning på om lag 1 800 personer. For første gang siden 2003 er ledigheten høyere enn på samme tid ett år tidligere.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har også lagt fram nye og oppjusterte prognoser for ledighetsutviklingen. Her blir det lagt til grunn et gjennomsnittlig ledighetsnivå på 42 000 for inneværende år og 58 000 for 2009. Anslagene er oppjustert med henholdsvis 2 000 for 2008 og 10 000 for 2009. Det er personer med bakgrunn fra bygg og anlegg som driver veksten i ledighet-

en. Antall ledige med bakgrunn fra bygg og anlegg har økt med 44 % det seneste året, men nivået på ledigheten i bygg og anlegg er fremdeles på et relativt lavt nivå (2,1 %). Arbeidskraftsundersøkelsen publisert i slutten av oktober viste at det var sysselsettingsvekst innen bygg og anlegg også i tredje kvartal. Antall permitteringer øker, men fra et svært lavt nivå.

Endringer i arbeidsmiljøloven neste år

Regjeringen har sendt en rekke forslag til endringer i arbeidsmiljøloven på høring. Stortinget skal ta stilling til eventuelle endringer gjennom et lovforslag til våren.

Blant sakene som kan føre til endringer i arbeidsmiljøloven er nye regler for avregninger av lønn og arbeidstid ved

skift, turnus og ufrivillig deltid. Også 70-årsgrensen i arbeidsmiljøloven som innebærer oppsigelsesvern før fylte 70 år, men ikke etter, er under revidering. I retningslinjene i pensjonsreformen fra 2005 er det mulig å stå lengre i arbeid, og da oppnå høyere pensjon. I pensjonsreformen kan arbeidstakere tjene opp

pensjonspoeng til fylte 75 år i den nye folketrygden. Hvis dette skal gi mening må også aldersgrensen for "tvungen" aldersfratredelse flyttes til minst 75 år, mener leder for Statens seniorråd Ivar Leveraas.

Tilsynsstrategi i støpeskjeen

Arbeidstilsynet skal få en ny flunkende ny tilsynsstrategi. Den skal være klar neste sommer.

Arbeidstilsynets ledergruppe ble i oktober orientert om status og fremdrift i prosjektet tilsynsstrategi. Prosjektgruppen skal framover se

nærmere på de mange sidene knyttet til tilsyn. Det gjelder blant annet bruk av virkemidler og risikobasering.

SVERIGE

Beredskapsorganisation för varsel inrättas

Med anledning av den senaste tidens omfattande varsel har Arbetsförmedlingen inrättat en nationell beredskapsorganisation för varsel med åtgärdsplaner för de regioner som drabbas. Syftet är att säkerställa att de berörda regionerna får det stöd de behöver för att möta de behov som uppstår.

Beredskapsorganisationen kommer att samarbeta med arbetsgivare, trygghetsorganisationer, parterna på lokal nivå samt kommun- och länsansvariga. Ambitionen är att på ett snabbt sätt få

kontinuerlig uppdatering av uppkomna situationer i landet för att ta ställning till vilka åtgärder som behöver vidtas.

Arbetsförmedlingen fortsätter att arbeta utifrån sina riktlinjer som innebär en prioritering av matchningen och av de arbetssökande som har allra svårast att få jobb. För dessa finns jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar. Prioriterade grupper är nyanlända invandrare, långtidssjukskrivna och personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga.

Förutom de prioriterade grupperna kommer Arbetsförmedlingen att fokusera på kraftfullt stöd för varslande utifrån varje individs behov.

Arbetsförmedlingen har i innevarande års budget ett beräknat överskott på motsvarande ca 1,5 miljarder kronor. I den nu uppkomna situationen kommer Arbetsförmedlingen att omprioritera inom anslagen för 2008. Omfördelningen av medel kommer inte att drabba de prioriterade grupperna. Beslut om budget för 2009 tas av riksdagen i december.

Arbetsförmedlingens bloggande jobbsökare på plats

Fem unga arbetssökande har valts ut bland över 1400 inkomna ansökningar för att blogga och filma för Arbetsförmedlingen i den nya satsningen Jobbsökarna. På sajten jobbsokarna.se kan man följa deras framgångar, misslyckanden och lärdomar i jobbsökandet i bloggar, bilder och videoinslag. Besökare på jobbsokarna.se kan också dela med sig av sina tips och råd om jobbsökande.

- Det här är första gången vi ger de arbetssökande själva ett verktyg att hjälpa och stötta varandra, säger projektledare Sara Damber. Jobbsokarna.se är som en blandning av ett virtuellt arbetsförmedlingskontor och en dokusåpa med substans. Jobbsökarna är en del av Arbetsförmedlingens ungdomssatsning Avstamp som syftar till att fler unga snabbt ska få rätt

jobb, att höja kunskapsnivån om arbetsmarknaden bland unga och öka kunskapen om ungdomars situation och förutsättningar bland arbetsgivare och vägledare. Till sin hjälp har jobbsökarna en redaktion med några av Sveriges bästa arbetsförmedlare och en TV-programledare. När någon av ungdomarna får jobb kommer de att ersättas av nya kandidater.

Varför gick det snett? Vad kunde ha gjorts annorlunda? Hur förhindrar vi att det upprepas?

Att dra lärdom av inträffade arbetsolyckor och tillbud för att göra arbetsprocessen säkrare var syftet med den omfattande tillsynsinsats som Arbetsmiljöverket genomfört inom små och medelstora verkstadsföretag.

Totalt inspekterades 1400 företag i

hela Sverige, 1100 arbetsgivare fick inspektionsmeddelande med krav om att åtgärda brister i det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Knappt 500 uppföljningsbesök gjordes. Småindustrier med stål- och metallframställning och tillverkning av metallvaror och maskiner drabbas ofta av olyckor

och tillbud. Man kommer ofrivilligt åt rörliga maskindelar eller skadas på annat sätt, när något krånglar.

- Och det är då det är så viktigt, förklarar Nils Tyreskog, projektledare, att händelsen följs upp, att man tar reda på varför det hände.

Regeringen tar krafttag på arbetsmiljöområdet

Arbetsmiljöverkets överdirektör Bertil Remaeus har utsetts till särskild utredare för att se över om det i Sverige ska införas marknadsorienterade styrmedel på arbetsmiljöområdet. Utredningen, som bland annat ska samråda med arbetsmarknadens parter och med verket, kan komma att få stor

betydelse för den framtida arbetsmiljötillsynen.

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin har i olika sammanhang efterlyst incitament för den arbetsgivare som bedriver ett bra arbetsmiljöarbete. Inte bara det danska exemplet med screening

av hela branscher och Smileys kopplat till tillsynsverksamheten ska genomlysas. Även de system för certifiering av arbetsmiljön som finns och påvisade effekter av dessa, liksom styrmedel som införts på andra håll i världen, ska beaktas. Utredaren ska också spegla aktuell forskning på området

Arbetsmarknadsläget i oktober 2008: Högsta varseltalet sedan 1992

Antalet varsel har ökat kraftigt under hösten och uppgick i oktober till nära 20 000 - den högsta nivån sedan november 1992. Arbetsmarknaden försvagas successivt och arbetslösheten har börjat stiga. Nu är 3,3 procent av arbetskraften registrerade som arbetslösa vid Arbetsförmedlingen. Dessutom deltar

fler personer än för ett år sedan i program med aktivitetsstöd. Vidare fortsätter både de lediga platserna och övergångarna till arbete att minska.

- Det är en uppgång av antalet varsel, men vi ska komma ihåg att 40 000 arbetssökande som varit inskrivna på

Arbetsförmedlingen började någon form av arbete under oktober månad. Den ökning av arbetslöshet som vi nu ser, beror inte på höstens varselvåg eftersom det dröjer flera månader till ett varsel resulterar i uppsägning och arbetslöshet, säger Arbetsförmedlingens stabschef Lena Liljebäck.

Tämä lehti sisältää mm. seuraavat artikkelit:

Uutisia:

Norjan hallitus erimielinen palveludirektiivistä

Norjan hallitus on hajallaan palveludirektiivin hyväksymisestä. Hallituksessa hallitseva työväenpuolue kannattaa direktiivin hyväksymistä, kun taas pienpuolueet, sosialistinen vasemmistopuolue SV sekä keskustapuolue vastustavat direktiivin hyväksymistä. Oppositiota puolustaa myös ammattiliittojen keskusjärjestä LO. Palveludirektiivin vastustajat viittaavat useisiin EU-tuomioistuimen tuomioihin, joiden päätökset ovat johtaneet työolojen heikentymiseen erityisesti ulkomaisille työntekijöille. Palveludirektiivin tarkoituksena on lisätä työvoiman liikkuvuutta EU:n alueella sekä yhtenäistää työntekijöitä koskeva työ- ja sosiaalilainsäädäntöä.

Tanskassa omat työnvälitystoimistot ulkomaalaisille

Tanskassa avattiin lokakuun alussa kolme pelkästään ulkomaalaisille työntekijöille tarkoitettua työnvälitystoimistoa. Ne ovat nimeltään Workindenmark. Niiden tarkoituksena on rekrytoidä työvoimaa ulkomailta ja auttaa ulkomaalaisia löytämään töitä Tanskasta. Hankkeen takana on Tanskan työmarkkinahallitus ja toimipisteet saavat tukea muiden työvoimatoimistojen tietokannoista. Workindenmarkin päätavoitteena on saada työvoimaa sellaisille aloille, joissa on kova työvoimapula.

Ministerikokous kriisitunnelmissä

Pohjoismaiset työministerit kokoontuivat lokakuun alussa kriisitunnelmissä. Kriisi koskee selvästi myös Pohjoismaita, onhan Islannin kolme suurinta pankkia kansallistettu. Työmarkkinaministeri Sven Otto Littorin katselee kännnykstäään pörssi-indeksejä, jotka ovat vapaassa pudotuksessa.

Toivon, etteivät viestit ole niin huonoja, että saat meidät hermostumaan, sanoo hänen tanskalainen kollega Claus Hjorth Fredriksen.

Tässä vaiheessa kukaan ei tiedä kuinka vakava tilanne on, mitä tapahtuu jatkossa ja

kuinka pitkäaikainen finanssiriisistä tulee. Myös se on epäselvää, millaisia vaikutuksia finanssikriisillä on maailmantalouteen ja kansallisiin talouksiin sekä työmarkkinoihin. Tässä vaiheessa pohjoismaiden työministerit voivat vain vaihtaa kokemuksia ja odotella.

Teema:

Vahva Pohjola kohtaa talouskriisin

Kriisi tuli nopeasti, se koskee kaikkia Pohjoismaita, vaikkakin eri voimakkuudella. Työttömyys on alkanut jo kohota ja valtiovaranministerit varoittavat, että kyseessä voi olla yhtä syvä kriisi, jonka koimme 1990-luvulla.

Kriisistä kärsivät pahiten finanssilaitosten lisäksi auto- ja puunjalostusteollisuus. Tätä kautta kriisi leviää nopeasti alihankintateollisuuden ja muiden toimijoiden piiriin.

Samaan aikaan voidaan varovaisesti todeta, että Pohjoismaat ovat hyvin varustettuja kohtaamaan finanssikriisin ja löytävät nopeammin ja paremmin myös pohjoismaisen mallin johdosta korjaavat toimenpiteet kriisin laukaisemiseksi kuin maat, joissa tällaista yhteistyökulttuuria ei ole.

Vaikka kriisi alkoi USA:sta niin se levisi salaman nopeudella myös Ruotsiin, jossa annettiin lomautus- ja irtisanomisvaroituksia lokakuun aikana enemmän kuin koko vuoden 1992 aikana. Erytisen paha tilanne on Länsi-Ruotsin autoteollisuudessa. Helpottaakseen tilannetta

työvoimatoimisto avasi oman konttorinsa Volvon kuorma-autotehtaille Tuveen. Meidän tehtävämme on auttaa varoituksen saaneita löytämään töitä, joita on vielä jäljellä ja siksi on tärkeää tulla tänne niin nopeasti kuin mahdollista. Me halusimme tulla tänne itse, mutta myös työnantaja toivotti meidät tervetulleeksi. Täällä voimme joustaa työaikojemme kanssa juuri niin paljon kuin meiltä vaaditaan, sanoo uuden työvoimakonttorin johtaja Eva Wettermark..

Kaivosbuumi Suomen pelastus?

Myöskään Suomessa synkät uutiset eivät ota loppuakseen, kun yksi massa- ja

paperitehdas toisensa jälkeen sulkee ovensa. Muta pimeydestä loistaa himmeästi myös valo, sillä kaivosteollisuus on palannut jälleen voimalla Suomeen, ja tarjoaa töitä irtisanotuille paperityöntekijöille. Suomen historiassa vastaavanlaista kaivosbuumi ei ole koettu koskaan aiemmin ja Suomesta onkin tullut eräs maailman lupaavimmista kaivostutkimusalueista. Tänä syksynä Suomeen on jo avattu Euroopan toiseksi suurin nikkelikaivos, Talvivaara ja yksi maailman suurimmista kultakaivoksista, Suurikuusikko. Tämän lisäksi lupaavia tutkimusalueita on kymmenkunta. Länsi-Lapissa, Kittilässä sijaitseva suuri kultakaivos otetaan nyt kaupalliseen tuotantoon ja sieltä louhitaan kultaa viisi tonnia vuodessa. Kaivos työllistää parisataa ihmistä ja ainakin tähän saakka lähes kaikki ovat olleet paikallista väestöä. Olen kuullut, että tänne olisi tullut myös muutamia irtisanottuja paperityöläisiä Kemijärveltä, sanoo Kittilän kunnan elinkeinoasianainen Katariina Kinnunen

Muotokuvassa: Työnvälityksen pääjohtaja Angeles Berudez Svankvist

Muotokuvassa tapaamme Ruotsin työnvälityksen uuden pääjohtajan Angeles Bermudez Svankvistin, joka kertoo olevansa rakastunut – työhönsä. Hän tottunut johtamaan kriiseissä olevia laitoksia ja hänet valittiin vuonna 1999 ”vuoden johtajaksi”. Angeles Berudes Svankvist on kirjoittanut kirjan ”Management by Love”, jonka teema on se, että kaikenlainen moninaisuus, mm. ikä, sekä sosiaalinen ja etninen tausta, ovat työpaikan rikkauksia.

Av Tapio Vestinen
korrespondent, Oslo
e-post: vestinen@online.no

ARBEIDSLIV I NORDEN

Retur:
Arbeidsforskningsinstituttet
Postboks 6954 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo

PORTO BETALT
PORT PAYÉ
NORGE

B ØKONOMI
ÉCONOMIQUE

Web-adresser:

Nordisk Ministerråd:
www.norden.org

Arbejdsmarkedsstyrelsen, Danmark:
www.ams.dk

Beskæftigelsesministeriet, Danmark:
www.bm.dk

Arbejdstilsynet, Danmark:
www.arbejdstilsynet.dk

Arbejdsdirektoratet, Island:
www.vinnumalastofnun.is

Arbets- och näringsministeriet, Finland:
www.tem.fi

Social- och hälsovårdsministeriet, Finland:
www.stm.fi

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Norge:
www.odin.dep.no/aid

NAV, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Norge:
www.nav.no

Arbejdstilsynet, Norge:
www.arbejdstilsynet.no

Arbetsmarknadsdepartementet, Sverige:
www.regeringen.se

Arbetsförmedlingen, Sverige:
www.ams.se

Arbetsmiljöverket, Sverige:
www.av.se

Arbeidsforskningsinstituttet, Norge:
www.afi.no

Arbeidsliv i Norden:
www.norden.org/arb/ain/sk/index.asp

norden